

บทที่ 3

การจัดสรรคลื่นวิทยุระบบ เอฟ.เอ็ม.ยู.ซี.ร.ร.ม.น.ญ. 2540

ดังที่ได้ปรากฏไว้ในบทนำของวิทยานิพนธ์นี้ว่า พัฒนาการของอุตสาหกรรมวิทยุกระจายเสียงของไทยเริ่มต้นมาจากแนวคิด “รัฐเป็นเจ้าของ” และ “ควบคุมโดยรัฐ” แม้ต่อมาในช่วงปี 2532 – 2540 ระบบวิทยุกระจายเสียงได้มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบทุนนิยมอย่างเต็มตัว นั่นก็คือการที่หน่วยของรัฐ ซึ่งเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ได้นำคลื่นความถี่ไปให้เอกชน ภายใต้ระบบการให้สัมปทานเพื่อนำไปหาผลประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ แต่กระนั้นก็ตาม โครงสร้างการเป็นเจ้าของและอำนาจในการควบคุมยังคงอยู่ที่รัฐเช่นเดิมไม่เปลี่ยนแปลง กระทั่งถึงปี 2540 เมื่อได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งได้มีบทบัญญัติที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบคลื่นวิทยุกระจายเสียงครั้งสำคัญ ทั้งในแง่ของแนวคิดเรื่อง “คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ” และแนวคิดเรื่อง “องค์กรอิสระ” ที่ว่า “ให้มืองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ ทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับดูแล การประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม” อันถือเป็นการเปลี่ยนแปลง ต่อระบบอุตสาหกรรมสื่อวิทยุกระจายเสียงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน (มาตรา 40 แห่งรัฐธรรมนูญ 2540 ซึ่งจะอธิบายละเอียดในหัวข้อถัดไป – ผู้ศึกษา)

ในบทนี้จึงมุ่งทำการศึกษาและวิเคราะห์ถึงสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น โดยได้ตั้งประเด็นศึกษาเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองเรื่องสื่อสารมวลชน กรณีการจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุระบบ เอฟ.เอ็ม. หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2540 ซึ่งผู้เขียนวิทยานิพนธ์ได้แยกประเด็นออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องและปัญหาช่องว่างของกฎหมาย

ผลพวงรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของกิจการวิทยุโทรทัศน์ครั้งสำคัญอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน และก่อให้เกิดปัญหาบางประการ กล่าวคือ

3.1.1 การตกอ้าในประเด็นสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน

การตกอ้าในประเด็นสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน ซึ่งมีบัญญัติที่สำคัญประกอบด้วย มาตรา 37 บัญญัติว่า

“การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลติดต่อถึงกัน รวมทั้ง การกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อถึงกันจะ กระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

มาตรา 39 บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อรักษาความมั่นคงแห่งรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพ ของประชาชน

การสั่งปิด โรงพิมพ์ สถานีวิทยุ หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ เพื่อลดรอนเสรีภาพตาม มาตรานี้จะกระทำมิได้

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาใน หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำใน ระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการณีสงครามหรือการรบ แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนอื่นของ เอกชน รัฐจะกระทำมิได้”

ส่วนมาตรา 41 บัญญัติว่า

“พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตาม รัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือ เจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือ รัฐวิสาหกิจ ในกิจการวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือ ลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่ง”

มาตรา 58 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะใน ครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่ การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้ เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 59 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วน ได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตน หรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่อง ดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 60 บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของ รัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครอง อันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

3.1.2 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการเป็นเจ้าของคลื่นความถี่

ก่อนหน้าการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2540 คลื่นความถี่ทั้งคลื่นวิทยุและโทรทัศน์ ทั้งหมดมีรัฐเป็นเจ้าของ บทบัญญัติมาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญจึงถือเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง การเป็นเจ้าของครั้งสำคัญ กล่าวคือเป็นการยึดความเป็นเจ้าของคลื่นวิทยุและ โทรทัศน์คืนจากเจ้า ของเดิม ตามบทบัญญัติมาตรา 40 ที่ว่า

“คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุ โทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติ เพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้มืองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ ทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่งและกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสองต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม”

ส่วนกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญมาตรา 40 หรือ พ.ร.บ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม ซึ่งได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2543 มีสาระสำคัญ คือ การดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ

มาตรา 25 การอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่เพื่อกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และต้องดำเนินการในลักษณะที่มีประโยชน์โดยทั่วถึง ในกิจการด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมแก่การเป็นทรัพยากรของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

มาตรา 26 ในการจัดทำแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ และการอนุญาตให้ประกอบกิจการดังกล่าวเพื่อประโยชน์สาธารณะระดับท้องถิ่น อย่างน้อยจะต้องให้มีสถานีวิทยุกระจายเสียงประจำจังหวัดและสถานีวิทยุโทรทัศน์สำหรับการกระจายข้อมูลข่าวสารของประชาชนเพื่อการพัฒนาต่าง ๆ และส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเพียงพอ

ให้ กสช. สนับสนุนให้ตัวแทนประชาชนสาขาอาชีพต่าง ๆ ในจังหวัดมีการรวมกลุ่มกันเพื่อเสนอแนะความเห็นแก่ กสช. ในการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ของ กสช.

การจัดทำแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ และการอนุญาตให้ประกอบกิจการดังกล่าว ต้องคำนึงถึงสัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างผู้ประกอบการภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยจะต้องจัดให้ภาคประชาชนได้ใช้คลื่นความถี่ไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบ ในกรณีที่ภาคประชาชนยังไม่มีความพร้อมให้ กสช. ให้การสนับสนุน เพื่อให้ภาคประชาชนได้มีโอกาสใช้คลื่นความถี่ในสัดส่วนตามที่กำหนด

เพื่อประโยชน์ในการจัดสรรคลื่นความถี่ให้ภาคประชาชนได้ใช้ และการสนับสนุนการใช้คลื่นความถี่ของภาคประชาชน รัฐมนตรี อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ อธิบดีกรมไปรษณีย์ โทรเลข และเจ้าหน้าที่ของภาครัฐอื่นใดที่เกี่ยวกับการบริหารคลื่นความถี่ การจัดสรรคลื่นความถี่ การอนุญาต และการกำกับดูแล หรือการควบคุมการประกอบกิจการ กระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมตามกฎหมายว่าด้วยวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ กฎหมายว่าด้วยวิทยุคมนาคม กฎหมายว่าด้วยโทรเลข และโทรศัพท์และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง มีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติจนถึงวันพ้นกำหนดเวลาตามมาตรา 77 แต่ในระหว่างนั้นจะพิจารณาจัดสรรคลื่นความถี่ออกใบอนุญาตประกอบกิจการ หรืออนุญาตให้ประกอบกิจการเพิ่มเติมไม่ได้ ซึ่งเจตนารมณ์ดังกล่าวนี้จะบรรลุเป้าหมายในการปฏิบัติอย่างแท้จริงได้ จำเป็นที่จะต้องดำเนินการให้มืองค์กรอิสระขึ้นมาคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ ซึ่งมีชื่อย่อว่า กสช.” ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการจัดทำแผนแม่บทกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์และคลื่นความถี่ การพิจารณาอนุญาต กำกับดูแล กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการอนุญาต ติดตามตรวจสอบ กำหนดมาตรฐานทางเทคนิค การเชื่อมโยงเครือข่าย กำหนดมาตรฐานคุ้มครองเสรีภาพประชาชน คุ้มครองเสรีภาพและส่งเสริมการปฏิบัติตามจรรยาบรรณการวิจัยและการพัฒนา เป็นต้น

คณะกรรมการ กสช. จะประกอบด้วย ประธานกรรมการหนึ่งคนและกรรมการอื่นอีกหกคนรวมเป็นเจ็ดคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา โดยกรรมการ กสช.จะมีวาระการดำรงตำแหน่งหกปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งเพียงวาระเดียว และเมื่อดำรงตำแหน่งครบสามปีจะจับสลากให้กรรมการออกสามคน ซึ่งถือว่าเป็นการพ้นตำแหน่งตามวาระ แต่ทั้งนี้ให้อยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะโปรดเกล้าฯ กรรมการขึ้นใหม่

3.1.3 ปัญหาช่องว่างของกฎหมาย

ประเด็นที่กลายเป็นปัญหาของกฎหมายฉบับนี้ในระยะเริ่มแรกมีอยู่สองประการด้วยกัน

ประการที่หนึ่ง คือ กระบวนการสรรหาเพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการ กสช. ซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีกรรมการสรรหาคณะหนึ่งจำนวนสิบเจ็ดคน มาจากผู้แทนหน่วยงาน

ราชการที่เกี่ยวข้องจำนวนห้าคน จากผู้แทนคณาจารย์ประจำในสาขานิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ หรือสื่อสารมวลชนจำนวนสี่คน ผู้แทนสมาคมวิชาชีพด้านกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์จำนวนสี่คน และผู้แทนองค์กรเอกชนในด้านคุ้มครองผู้บริโภคด้านสื่อสารมวลชนหรือใช้สื่อสารมวลชนเพื่อสาธารณะและไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจจำนวนสี่คน รวมเป็นสิบเจ็ดคน ทำหน้าที่สรรหาและเสนอชื่อบุคคลจำนวนสองเท่าของกรรมการ กสช. คือจำนวนสิบสี่คนเสนอต่อวุฒิสภาและวุฒิสภาก็คัดเลือกเหลือเพียงเจ็ดคน เพื่อให้นายกรัฐมนตรีนำรายชื่อขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นชั้นตอนสุดท้าย

ประการที่สอง คือ บทเฉพาะกาลเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการจัดสรรคลื่นความถี่ ก่อนที่คณะกรรมการ กสช. ยังไม่เกิดขึ้น และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งวิทยุชุมชน

อำนาจหน้าที่ในการจัดสรรคลื่นความถี่ตามบทเฉพาะกาลของ พ.ร.บ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ กำหนดให้เจ้าของคลื่นความถี่เดิมมีอำนาจหน้าที่จัดสรร ควบคุม และดำเนินการในคลื่นความถี่สังกัดอยู่ต่อไปจนกว่าจะมีองค์กรอิสระ คือ กสช. เกิดขึ้น ทั้งนี้ มาตรา 80 บัญญัติว่า

“ในวาระเริ่มแรกที่การคัดเลือก และแต่งตั้ง กสช. หรือ กทช. แล้วแต่กรณียังไม่แล้วเสร็จ ให้นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ อธิบดีกรมไปรษณีย์โทรเลข และเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่นใดที่เกี่ยวกับการบริหารคลื่นความถี่ การจัดสรรคลื่นความถี่ การอนุญาต การกำกับดูแลหรือการควบคุมการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมตามกฎหมายว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ กฎหมายว่าด้วยวิทยุคมนาคม กฎหมายว่าด้วยโทรเลขและโทรศัพท์ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง มีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติจนถึงวันพ้นกำหนดเวลาตามมาตรา 77 แต่ในระหว่างนั้นจะพิจารณาจัดสรรคลื่นความถี่ ออกใบอนุญาตประกอบกิจการ หรืออนุญาตให้ประกอบกิจการเพิ่มเติมไม่ได้”

ต่อมารัฐบาลสมัยนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี โดยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2541 ได้มีมติว่า ก่อนที่จะมีองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญขึ้นมาทำหน้าที่จัดสรรและกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ให้หน่วยงานที่มีคลื่นความถี่และมีความจำเป็นต้องเริ่มทำสัญญาใหม่หรือขยายสัญญาหรือสัมปทานเดิม ทำสัญญาให้มีกำหนดระยะเวลาสั้นๆ ไม่ให้เกิน 2 ปี หากเกิน 2 ปี ให้รายงานการทำสัญญาให้คณะรัฐมนตรีทราบก่อนการลงนาม (มติคณะรัฐมนตรี 24 พฤศจิกายน 2541)

อำนาจตามบทเฉพาะกาลและมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวข้างต้นนี้ ได้กลายเป็นช่องว่างและเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์จากธุรกิจวิทยุและการจัดสรรคลื่นวิทยุอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน

3.2 กระบวนการสรรหา กสช. : เกมแย่งชิงอำนาจ

จากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นนี้ จะเห็นว่าการจะดำเนินการจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุฯ ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญนั้น กลไกที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ การที่จะต้องจัดตั้ง กสช. ให้เกิดขึ้น สถานะของ กสช. จึงกลายเป็นองค์กรที่ทุกฝ่ายคาดหวังที่จะเข้าไปมีอำนาจควบคุมหรือมีอำนาจเหนือ ด้วยเหตุนี้ กระบวนการสรรหา กสช. จึงกลายเป็นกระบวนการที่มีปัญหามาตั้งแต่ต้น เนื่องจากกลุ่มต่างๆ พยายามผลักดันตัวแทนของกลุ่มตนเข้าไป กระบวนการสรรหา กสช. จึงกลายเป็นเวทีแห่งการต่อสู้ แย่งชิงอำนาจที่จะนำไปสู่การแย่งชิงคลื่นความถี่อย่างเข้มข้นต่อไปในอนาคต

ในบทนี้ ผู้ศึกษาจะวิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการแย่งชิง ผลักดัน แทรกแซง ในการสรรหาบุคคลมาเป็นองค์กรอิสระ จนแม้เวลาผ่านไปถึง 7 ปี นับตั้งแต่มีกฎหมายขององค์กรคลื่นความถี่ กสช. ก็ยังไม่สามารถเกิดขึ้นได้

เหตุผลสำคัญที่สุดของความล่าช้าในการจัดตั้ง กสช. น่าจะมาจากกระบวนการสรรหาและคัดเลือกบุคคลที่จะเข้าไปทำหน้าที่เป็นกรรมการ กสช. ซึ่งขาดความโปร่งใสและขัดแย้งกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ กระบวนการสรรหา กสช. ได้ถูกแทรกแซงจากกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ทั้งกลุ่มการเมืองและธุรกิจด้วยวัตถุประสงค์ที่ต้องการผลักดันตัวแทนเข้าไปมีอำนาจเหนือองค์กรซึ่งถูกคาดหวังว่าจะเป็นอิสระที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่แห่งนี้

ด้วยเหตุนี้ จึงส่งผลให้กระบวนการสรรหา กสช. ต้องพบกับความล้มเหลวติดต่อกันถึง 2 ครั้ง กล่าวคือ ครั้งแรก คือ การที่ศาลปกครองสูงสุดได้มีคำตัดสินเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2546 และได้อ่านคำพิพากษาเพิกถอนรายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการ กสช. เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2546 โดยยืนตามคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นที่ว่า ผู้ถูกฟ้องคดีที่หนึ่ง ได้แก่ คณะกรรมการสรรหา กสช. จำนวน 17 คน และผู้ถูกฟ้องคดีที่สอง ได้แก่ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ดำเนินการ โดยฝ่าฝืนกฎหมายและใช้ดุลพินิจในการคัดเลือกโดยมิชอบ ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและบทบัญญัติไว้ของกฎหมาย

เหตุผลสำคัญในการที่ศาลปกครองได้นำมาเป็นเหตุในการเพิกถอนกระบวนการสรรหา ก็คือ ประเด็นเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ฟ้องคดีร้องว่า กรรมการหลายคนใน คณะกรรมการสรรหากรรมการ กสช. มีผลประโยชน์ทางธุรกิจเกี่ยวข้องกับทั้งทางตรงและทางอ้อมกับ ผู้สมัคร และกรรมการสรรหาได้คัดเลือกผู้สมัครที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกันดังกล่าวเป็นบุคคลที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการ

ศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยสรุปคดีดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า

“ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า พลโท สุนทร โสภณศิริ ซึ่งเป็นกรรมการสรรหาที่เป็นผู้แทนของ สมาคมผู้ประกอบการวิทยุโทรทัศน์ ในขณะที่พิจารณาสรรหาคัดเลือกผู้สมัคร เป็นกรรมการ กสช. มีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก และยังเป็นผู้ถือหุ้นและเป็นกรรมการใน บริษัทที่ทำธุรกิจด้านการกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์กับสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกถึง 5 บริษัท คือ บริษัท ททบ.5 โปรดักชั่นแอนด์เอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด ,บริษัท ททบ.5 เเรดิโอ จำกัด, บริษัท ททบ.5 พับบลิคชั่น จำกัด, บริษัท ททบ.5 จำกัด และบริษัท ททบ.5 มาร์เก็ตติ้ง จำกัด ส่วนผู้สมัครที่ได้รับการคัดเลือกจำนวน 2 คน คือ พลเอก ชงชัย เกื้อสกุล และ รศ. สุพัตรา สุภาพ นั้น ในขณะการคัดเลือก พลเอก ชงชัย เกื้อสกุล มีตำแหน่งเป็นประธานที่ปรึกษาผู้อำนวยการสถานี วิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ส่วน รศ. สุพัตรา สุภาพ มีตำแหน่งเป็นกรรมการบริษัท ททบ.5 เเรดิโอ จำกัด ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542 ถึงปัจจุบัน และข้อเท็จจริงปรากฏว่า การดำเนินกิจการวิทยุโทรทัศน์ของสถานี วิทยุโทรทัศน์กองทัพบกมีลักษณะเป็นการดำเนินธุรกิจ และบริษัททั้ง 5 ดังกล่าว ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อ เป็นเครื่องมือและกลไกการดำเนินธุรกิจและพิจารณาหาธุรกิจที่จะสร้างคุณค่าเสริมแก่สถานีวิทยุ โทรทัศน์กองทัพบก โดยมีบริษัท ททบ.5 จำกัด ดำเนินธุรกิจในลักษณะบริษัทแม่ (โฮลดิ้ง) โดยลงทุน และจัดตั้งบริษัทในเครืออีก 4 บริษัท เมื่อพิจารณาถึงการประกอบการในการมุ่งแสวงหากำไรในทาง ธุรกิจ ตำแหน่งซึ่งบุคคลดังกล่าวดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหาร หรือดำรงตำแหน่งระดับสูงของบริษัท และในการสรรหากรรมการ กสช. นั้น พลโท สุนทร โสภณศิริ มิได้กระทำในตำแหน่งหน้าที่ทาง ราชการ แต่กระทำในฐานะเป็นผู้แทนของสมาคมผู้ประกอบการวิทยุโทรทัศน์ และอยู่ในฐานะเป็น ตัวแทนของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก เป็นผู้ถือหุ้นและเป็นกรรมการในบริษัทที่ทำธุรกิจด้าน กิจการกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์ กับสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกทั้ง 5 แห่ง จึงทำให้ เห็นว่า พลโท สุนทร โสภณศิริ กระทำเพื่อประโยชน์ของกิจการที่ตนเป็นตัวแทน หากพลเอก

ธงชัย เกื้อสกุล และ รศ. สุพัตรา สุภาพ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ในทางธุรกิจร่วมกัน ได้รับเลือกเป็นกรรมการ กสช. บ่อมเอื้อประโยชน์ในธุรกิจที่ พลโท สุนทร โสภณศิริ เป็นตัวแทน

“ศาลปกครองสูงสุดจึงเห็นว่า พลโท สุนทร โสภณศิริ ในฐานะกรรมการสรรหามีส่วนได้เสียในทางธุรกิจเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับผู้สมัคร 2 คน คือ พลเอก ธงชัย เกื้อสกุล และ รศ. สุพัตรา สุภาพ อันถือได้ว่าเป็นเหตุซึ่งมีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณามีมติคัดเลือกผู้สมัครดังกล่าวขัดต่อหลักความเป็นกลางตามมาตรา 16 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ส่วนข้ออุทธรณ์ของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ว่า พลโท สุนทร โสภณศิริ ได้เข้าไปมีตำแหน่งในสถานีวิทยุโทรทัศนีกองทัพบก หรือเป็นผู้ถือหุ้นและเป็นกรรมการในบริษัทในเครือ เนื่องจากกองทัพบกได้มอบหมายให้เข้าไปดำเนินการตามตำแหน่งหน้าที่ในกองทัพนั่น เป็นข้อเท็จจริงที่มีได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลปกครองชั้นต้น ศาลปกครองสูงสุดจึงมีอาจยกข้อเท็จจริงดังกล่าวขึ้นพิจารณาได้ ตามข้อ 101 แห่งระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543

“สำหรับนายฉัตรชัย เทียมทอง นั้น ข้อเท็จจริงปรากฏว่าเป็นกรรมการสรรหาที่มาจากผู้แทนสมาคมวิชาชีพ โดยเป็นผู้แทนของสมาคมนักจัตราการโทรทัศนั แต่ขณะเดียวกันนายฉัตรชัย เทียมทอง ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทของบริษัท บีอีซี เวิลด์ จำกัด (มหาชน) เป็นลูกจ้างบริษัทมากกว่า 5 ปี โดยมีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการฝ่ายการเงิน และเลขานุการบริษัทมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ถึงปัจจุบัน นายอรุณ งามดี เป็นกรรมการของบริษัท บีอีซี เวิลด์ จำกัด (มหาชน) มากกว่า 6 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 ถึงปัจจุบัน นายอุดม จะโนภาย เป็นลูกจ้างของบริษัท บางกอกเอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด มากกว่า 30 ปี และเป็นกรรมการบริษัท แซทเทลไลท์ ทีวี บรอดคาสติง จำกัด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ถึงปัจจุบัน บริษัท บีอีซี เวิลด์ จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทที่ดำเนินกิจการเกี่ยวข้องกับธุรกิจดำเนินการออกอากาศและสื่อโฆษณา ธุรกิจการจัดหาและผลิตรายการ โทรทัศนั ประกอบด้วยบริษัทย่อยทั้งหมดรวม 19 บริษัท 2 ใน 19 บริษัทดังกล่าวได้แก่ บริษัท บางกอกเอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด ซึ่งเป็นผู้ดำเนินธุรกิจบริหารสถานีวิทยุโทรทัศนัไทย ทีวีสีช่อง 3 มีสัญญาาร่วมดำเนินกิจการส่งโทรทัศนัสีกับองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยถึงเดือนมีนาคม 2563 โดยเป็นเจ้าของเวลาออกอากาศทั้งหมด และบริษัท แซทเทลไลท์ ทีวี บรอดคาสติง จำกัด ดำเนินธุรกิจโทรทัศนัผ่านดาวเทียม”

“บุคคลทั้งสามมีตำแหน่งเป็นผู้ประกอบอาชีพที่มีส่วนได้เสียร่วมกันโดยตรงในธุรกิจด้านสื่อสารมวลชน แม้นายฉัตรชัย เทียมทอง จะเป็นตัวแทนของสมาคมนักจัดรายการโทรทัศน์ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยังเป็นลูกจ้าง ซึ่งมีสภาพเป็นตัวแทนของบริษัทซึ่งเป็นนายจ้างด้วย จึงถือได้ว่าเป็นเหตุ ซึ่งมีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณามีมติคัดเลือกผู้สมัครดังกล่าวขัดต่อความเป็นกลางตามมาตรา 16 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539⁴

นอกจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏชัดเจนในคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดดังกล่าวแล้ว นักวิชาการและสื่อมวลชนยังตั้งข้อสังเกตว่ายังมีบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้สมควรเป็น กสช. คนอื่นๆ อีกหลายคนมีเหตุผลน่าเชื่อว่าผลประโยชน์ส่วนตนอาจจะขัดแย้งกับการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งกรรมการ กสช. หากบุคคลเหล่านี้ได้รับการคัดเลือกจากวุฒิสมาชิกให้เป็นกรรมการ กสช. เนื่องจากเป็นบุคคลที่อยู่ในกิจการสื่อสารมวลชน เช่น ดร. สรจักร เกษมสุวรรณ ขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. จนถึงวันฟ้องคดีได้เข้าทำสัญญากับผู้ประกอบการหลายรายทั้งในแง่การให้สัมปทานและการตลาด ซึ่งหากกรรมการท่านนี้เข้าทำหน้าที่เป็นกรรมการ กสช. และต้องตรวจสอบสัญญาที่ อ.ส.ม.ท. ทำกับเอกชน ก็อาจเกิดความขัดแย้งกับการทำหน้าที่ในฐานะกรรมการ กสช.” (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, หนังสือพิมพ์ข่าวสด 25 ธันวาคม 2547 : หน้า 10)

สำหรับบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการสรรหา เพื่อเสนอชื่อให้วุฒิสภาคัดเลือกเป็นกรรมการ กสช. จำนวน 14 คน และกลายเป็นปัญหาจนกระทั่งศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่ากระบวนการสรรหาไม่ชอบด้วยกฎหมาย ประกอบด้วย

1. นายสรจักร เกษมสุวรรณ อดีตผู้อำนวยการองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย
2. พล.อ.ธงชัย เกื้อสกุล กรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์กองทัพบก
3. นายพนา ทองมีอาคม รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. นายบุญเลิศ สุภคิลก รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์
5. นายสุพงษ์ ลิ้มธนากุล รองอธิการบดีฝ่ายกิจการพิเศษ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
6. นางโสภา ชปิลมันน์ ประธานมูลนิธิโสภาทานน้ำใจเพื่อพัฒนาสังคมไทย
7. นางสุพัตรา สุภาพ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ

กรรมการบริษัท ททบ.5 เรดิโอ

⁴ คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขคำที่ อ.20/2545 คดีหมายเลขแดงที่ อ.4/2546 วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2546

8. นายอุดม จะโนภาย ผู้บริหารบริษัท บางกอกเอนเตอร์เทนเมนต์ และกรรมการช่อง 3
9. นายวรงค์ อมรรวิพัฒน์ หัวหน้าแผนกวิชาการ พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย
10. นายสมบัติ ภู่กาญจน์ นักสื่อสารมวลชนอิสระ และกรรมการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย
11. นายพยุงศักดิ์ จันทรสุนทร ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ(ขณะนั้น)
12. นางชัตติยา วรรณสูตร ลูกจ้างบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
13. นายอรุณ งามดี อดีตอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์
14. นายสุเมธ วงศ์พานิชเลิศ นักวิจัยด้านสื่อสาร โทรคมนาคม

ส่วนการสรรหาคณะกรรมการ กสช.ในรอบที่ 2 หลังจากทีรอบแรกล้มเหลวลงแล้ว ยังคงมีรูปการไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม นั่นคือการที่ผู้ทรงอิทธิพลจากวงการธุรกิจสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ทั้งจากหน่วยงานของรัฐและตัวแทนกลุ่มทุนนักธุรกิจรวมตลอดทั้งฝ่ายการเมืองต่างพยายามผลักดันคนของตนเองเข้าไปอย่างเต็มที่ กระทั่งองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกรัฐสภา สมาคมวิชาชีพสื่อ อันได้แก่ สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย หรือสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) สมาชิกรัฐสภา หรือแม้กระทั่งสื่อมวลชนเองก็ตาม ต่างก็พยายามออกมาเรียกร้องให้กระบวนการสรรหา กสช.เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม โปร่งใส เป็นองค์กรอิสระอย่างแท้จริง แต่ข้อเรียกร้องเหล่านี้ก็หาประสบความสำเร็จแต่อย่างใดไม่

“กสช.ที่จะเกิดขึ้นนั้นมีโอกาสล้มเหลว เพราะจะมีผลประโยชน์ทับซ้อน ส่อให้เห็นแวบความเป็นหวดลือก ซึ่งไม่น่าเชื่อถือ และกระบวนการสรรหา ก็ไม่มีความชอบธรรม ผู้สมัครหลายคนไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลของตัวเอง และพยายามลอบบีกรรมการสรรหา ดังนั้น ประชาชนต้องรวมตัวกันตั้งองค์กรตรวจสอบและจับตามอง กสช.ชุดที่จะเกิดขึ้น” (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, หนังสือพิมพ์ข่าวสด 25 ธันวาคม 2547 : อ้างแล้ว)

ขณะที่ สุภิญญา กลางณรงค์ เลขาธิการคณะกรรมการเพื่อการปฏิรูปสื่อ ออกมาชี้ให้เห็นว่า รายชื่อของคณะกรรมการ กสช. ที่จะเกิดขึ้นนั้นสามารถทำนายได้ล่วงหน้า โดยใช้ความรู้สื่ออธิบายได้อย่างชัดเจน เพราะส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับคณะกรรมการสรรหา ผู้ประกอบธุรกิจสื่อรายใหญ่ กองทัพ และองค์กรสื่อสารมวลชน เช่น พลเอก ธงชัย เกื้อสกุล ตัวแทนสายกองทัพจะได้รับเลือกแน่นอนและคาดว่าจะได้เป็นกรรมการ กสช.ด้วย(ผู้จัดการรายวัน , 25 ธันวาคม 47 : หน้า 11-12)

ในที่สุด คณะกรรมการสรรหา ก็ได้คัดเลือกบุคคลที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการ กสช. ในรอบที่สองอีกครั้ง จำนวน 14 คน โดยไม่ฟังเสียงคัดค้าน ซึ่งบุคคลทั้ง 14 คนที่ได้รับการคัดเลือกประกอบด้วย

1. นายธรรรงค์ นพคุณ ผู้ช่วยประธานฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์
2. นางสุพัตรา สุภาพ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คอลัมนิสต์ในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยากรราชการวิทยุรัฐสภาและกองทัพบกเพื่อประชาชน
3. นายปรมะ สุตะเวทิน ข้าราชการบำนาญ
4. นายสุพงษ์ ลิ้มธนากุล รองอธิการบดีฝ่ายกิจการพิเศษ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
5. นางโสภา (ชูพิกุลชัย) ชปิลมันน์ ประธานมูลนิธิโสภาธารน้ำใจเพื่อพัฒนาสังคมไทย
6. นายชั้น พูลสมบัติ ข้าราชการบำนาญ
7. พลเอก ชงชัย เกื้อสกุล ข้าราชการบำนาญ
8. นายวินิจ สุรพงษ์ชัย ประธานกรรมการบริษัท แพลนโนวา จำกัด
9. นายสมบัติ ภู่กาญจน์ ผู้ทรงคุณวุฒิอาวุโส มหาวิทยาลัยรามคำแหง
10. นายบุญเลิศ สุกคิลิก ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา สาขานิเทศศาสตร์และสื่อสารการตลาด มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
11. นายสุรินทร์ แผลงประสพโชค ผู้อำนวยการสำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์
12. นายพิเชิธร อำนางวรประเสริฐ กรรมการผู้จัดการบริษัท บางกอกเอเยนซี่ จำกัด
13. นายวรเดช อมรรวิพัฒน์ นักวิชาการอิสระ
14. นายพนา ทองมีอาคม จากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากรายชื่อผู้ได้รับการสรรหาเพื่อคัดเลือกเป็นกรรมการ กสช. ในรอบที่สองนี้ จะเห็นว่า มีผู้ผ่านการคัดเลือกเข้าไปในรอบแรกกลับเข้ามาอีกถึง 7 คน คือ

1. พล.อ. ชงชัย เกื้อสกุล
2. นายพนา ทองมีอาคม
3. นายสุพงษ์ ลิ้มธนากุล
4. นางโสภา ชปิลมันน์
5. นางสุพัตรา สุภาพ

6. นายวรเดช อมรรวิพัฒน์

7. นายสมบัติ ภู่กาญจน์

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อคณะกรรมการสรรหาเสนอรายชื่อบุคคลทั้ง 14 ไปให้ที่ประชุมวุฒิสภาลงมติคัดเลือกเหลือ 7 คน เพื่อเป็นกรรมการ กสช. เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2548 ผลปรากฏว่า ทุกคนล้วนเป็นไปตามโศที่คาดหมายมาก่อนแทบทั้งสิ้น โดยผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อเป็นกรรมการ กสช.ประกอบด้วย

1. พล.อ. ธงชัย เกื้อสกุล
2. นายพิเชียร อำนางวรประเสริฐ
3. นายพนา ทองมีอาคม
4. นายบุญเลิศ สุภคิลก
5. นายสุพงษ์ ลิมธนากุล
6. นางสุพัตรา สุภาพ
7. นางโสภา (ชูพิกุลชัย) ชปิลมันน์

จะเห็นว่ามิบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อมาตั้งแต่ครั้งแรก และได้รับการคัดเลือกตลอดมา ทุกครั้งจนกระทั่งครั้งล่าสุดจำนวนถึง 6 คน คือ พลเอก ธงชัย เกื้อสกุล นายพนา ทองมีอาคม นางโสภา ชปิลมันน์, นายบุญเลิศ สุภคิลก, นายสุพงษ์ ลิมธนากุล และนางสุพัตรา สุภาพ ซึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้ ได้นำไปสู่การฟ้องร้องศาลปกครองกันอีกครั้งหนึ่ง จนกระทั่งศาลปกครองชั้นต้นได้วินิจฉัยชี้ขาดอีกครั้งเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2548 ว่ากระบวนการสรรหา กสช. (ในรอบที่สอง) เป็นไปโดยมิชอบ ทำให้คณะกรรมการ กสช. ถูกล้มอีกครั้ง ภายได้ข้อสรุปที่ไม่แตกต่างไปจากเดิมแม้แต่น้อย คือ กรรมการสรรหาและผู้ถูกสรรหาล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องในลักษณะของผลประโยชน์ทับซ้อน อันถือเป็นการต่อสู้ แย่งชิงและปกป้อง ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้และ/หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและผลประโยชน์ของธุรกิจวิทย์ุโทรทัศน์ของกลุ่มผู้เป็นเจ้าของคลื่นความถี่เดิม และกลุ่มทุนผู้ประกอบการให้ดำรงอยู่มากที่สุดและยาวนานที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

3.3 โครงสร้างการเป็นเจ้าของ มูลค่าตลาด และสภาพการแข่งขันของรัฐกิจสื่อวิทยุ

ภาพรวมของอุตสาหกรรมสื่อวิทยุกระจายเสียงในปี 2540 ยังคงเป็นผลต่อเนื่องจากภาพรวมของการเติบโตและขยายตัวของระบบเศรษฐกิจไทย แม้ในปี 2540 ประเทศไทยจะได้รับผลกระทบจากภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจครั้งสำคัญ แต่อุตสาหกรรมสื่อวิทยุกลับได้รับผลกระทบเพียงเล็กน้อยและสามารถฟื้นตัวได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว หลังจากนั้นสภาพการณ์ทางธุรกิจของอุตสาหกรรมคลื่นความถี่วิทยุได้เข้าสู่สภาพการแข่งขันที่เข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในช่วงปี 2544-2548 (และปัจจุบัน) ที่เป็นเช่นนี้เพราะหลังจากที่มีการประกาศใช้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ พ.ศ. 2542 ซึ่งในทางปฏิบัติได้ก่อให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายเนื่องจาก กสช. ซึ่งเป็นองค์กรใหม่ยังไม่สามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นได้ดังที่กล่าวแล้ว ขณะเดียวกันสัญญาเช่าสถานีวิทยุหรือสัญญาสัมปทานที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีอยู่กับหน่วยงานของรัฐเริ่มก็สิ้นสุดลง

หากพิจารณาถึงโครงสร้างการเป็นเจ้าของคลื่นความถี่วิทยุก่อนเข้าสู่กระบวนการตามกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในปี 2541 มีสถานีวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทยทั้งหมด 524 สถานี แบ่งเป็นสถานีวิทยุระบบ เอฟ.เอ็ม. 313 สถานี และระบบ เอ.เอ็ม. 211 สถานี อยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจประมาณ 20 หน่วยงาน (ดูการจำแนกรายละเอียดในตารางประกอบ) เฉพาะระบบ เอฟ.เอ็ม. ในเขตกรุงเทพมหานครมีจำนวนถึง 40 สถานี แยกกระจายอยู่ตามสังกัดหน่วยงานราชการต่างๆ กล่าวคือสถานีวิทยุระบบ เอฟ.เอ็ม. ในเขต กทม. ในสังกัดกระทรวงกลาโหม อันประกอบด้วย สำนักงานปลัดกระทรวง กองบัญชาการทหารสูงสุด, กองทัพบก, กองทัพเรือ, กองทัพอากาศ มีสถานีวิทยุถึง 19 สถานี คิดเป็นร้อยละ 47.5 ในสังกัดองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย หรือ อ.ส.ม.ท. (ปัจจุบันแปลงสภาพเป็น บริษัท อ.ส.ม.ท. (มหาชน) จำกัด-ผู้ศึกษา) มี 7 สถานี คิดเป็นร้อยละ 17.5 กรมประชาสัมพันธ์มี 6 สถานี คิดเป็นร้อยละ 15

นอกจากการจำแนกสถานีวิทยุกระจายเสียงระบบ เอฟ.เอ็ม. ในแง่ของหน่วยงานต้นสังกัดแล้ว นักวิชาการแนวเศรษฐศาสตร์การเมืองยังได้จำแนกโดยพิจารณาจากลักษณะการเป็นเจ้าของที่แตกต่างกัน กล่าวคือ (กนกศักดิ์ แก้วเทพ, 2546, อ้างแล้ว)

1. รัฐเป็นเจ้าของและดำเนินการ โดยบุคลากรของรัฐ รายได้ของสถานีวิทยเหล่านี้ ได้จากเงินงบประมาณแผ่นดินในแต่ละปี ไม่มีการแสวงหารายได้หรือผลประโยชน์จากการโฆษณา มีจำนวน 4 คลื่นความถี่ ได้แก่

- สำนักพระราชวัง เอฟ.เอ็ม. 104.0 MHz
- สวท.(กรมประชาสัมพันธ์ เอฟ.เอ็ม. 92.5 MHz)
- วิทยูการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ) เอฟ.เอ็ม. 92.0 MHz
- รัฐสภา เอฟ.เอ็ม. 87.5 MHz

2. รัฐเป็นเจ้าของในฐานะผู้บริหารกิจการและเป็นผู้วางนโยบายหลักของสถานี ส่วนการดำเนินงานด้านรายการนั้น อนุญาตให้บุคคลภายนอก (ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบรายการบุคคล หรือบริษัท) เข้ามาซื้อเวลาของสถานี (เป็นช่วงๆ หรือเป็นเวลาทั้งหมด โดยส่วนใหญ่จะผ่านระบบ อุปถัมภ์เกลือ) และหารายได้จากโฆษณาสินค้าเป็นหลัก มีทั้งหมด 29 คลื่นความถี่ ได้แก่

- กรมประชาสัมพันธ์ ความถี่ เอฟ.เอ็ม. 88.0, 93.5, 95.5, 97.0 และ 105.0 MHz
- สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ความถี่ เอฟ.เอ็ม. 90.5 MHz
- กองบัญชาการทหารสูงสุด ความถี่ เอฟ.เอ็ม. 99.5 และ 101.0 MHz
- กองทัพบก ความถี่ เอฟ.เอ็ม. 89.0, 90.0, 91.55, 94.0, 94.5, 96.0, 98.0, 100.0, 102.0, 103.0, 103.5 และ 104.5 MHz
- กองทัพเรือ ความถี่ เอฟ.เอ็ม. 88.5, 93.0 และ 106.0 MHz
- กองทัพอากาศ ความถี่ เอฟ.เอ็ม. 102.5 MHz
- กรมตำรวจ ความถี่ เอฟ.เอ็ม. 91.0 MHz
- กรมอาชีวศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ) ความถี่ เอฟ.เอ็ม. 89.5 MHz
- ทบวงมหาวิทยาลัย ความถี่ เอฟ.เอ็ม. 101.5 MHz
- กรมไปรษณีย์โทรเลข ความถี่ เอฟ.เอ็ม. 98.5 และ 106.5 MHz

3. รัฐวิสาหกิจเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีส่วนราชการต่าง ๆ เป็นผู้ถือหุ้นและบริหารงานในรูปคณะกรรมการรัฐวิสาหกิจ ดำเนินการเองทั้งผลิตรายการ และการหาโฆษณาสินค้า มีเพียงคลื่นความถี่เดียว ได้แก่

- อ.ส.ม.ท. ความถี่เอฟ.เอ็ม. 100.5 MHz (สำนักข่าวไทย)

4. รัฐวิสาหกิจเป็นเจ้าของและขายเวลาให้เอกชนดำเนินการ ทั้งในรูปของการเช่าช่วงเวลาหรือเหมาเวลาทั้งหมด มี 5 คลื่นความถี่ ได้แก่ (ต่อมาขีดมาดำเนินการเองทั้งหมด)

- อ.ส.ม.ท. ความถี่ เอฟ.เอ็ม. 95.0, 96.5, 97.5, 99.0 และ 107.0 MHz

5. รัฐหรือรัฐวิสาหกิจทำสัญญาให้สัมปทานแก่บริษัทเอกชนเข้าดำเนินการวิทยุกระจายเสียง ซึ่งสัญญานั้นอาจจะทำเป็นรายปี หรืออาจจะทำนาน 10-15 ปี แล้วแต่ข้อตกลง โดยสถานีผู้ให้สัมปทานจะได้รับประโยชน์ที่แน่นอนจำนวนหนึ่ง จากบริษัทเอกชนตามระยะเวลาที่ได้ตกลงกันได้ การให้สัมปทานลักษณะนี้มีเพียงคลื่นความถี่เดียว ได้แก่

- สถานีวิทยุของบริษัท บางกอกเอนเตอร์เทนเมนท์ (โทรทัศน์ช่อง 3) ความถี่ เอฟ. เอ็ม. 105.5 MHz ที่ทำสัญญากับ อ.ส.ม.ท.

จากข้อมูลดังกล่าวนี้ พบว่าหน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของคลื่นความถี่วิทยุส่วนใหญ่ประกอบด้วย กระทรวงกลาโหม อ.ส.ม.ท. และกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าเป็นหน่วยงานซึ่งมีบทบาทและอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงในระบบธุรกิจวิทยุได้อย่างมากมายมหาศาล ดังจะได้อธิบายต่อไป

ด้วยเหตุที่อุตสาหกรรมคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียงเป็นอุตสาหกรรมที่มีผลประโยชน์ทางธุรกิจและเม็ดเงินหมุนเวียนจำนวนมาก จากการศึกษพบว่าเม็ดเงินโฆษณาที่หมุนเวียนในระบบธุรกิจวิทยุเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องหลังจากการฟื้นตัวจากภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ 2540 กล่าวคือ จากเม็ดเงินประมาณ 3,700 ล้านบาท ในปี 2544 เพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 7,000 ล้านบาท ในปี 2548 (นสพ.สยามธุรกิจ, 22 ธันวาคม 2545 หน้า 1, 16)

จากตัวเลขดังกล่าวเหล่านี้ นับว่ามากพอสำหรับกลุ่มทุนต่างๆ ที่จะเข้าไปแข่งขันกอบโกย ซึ่งอาจจำแนกสภาวะการแข่งขันออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ กล่าวคือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มผู้รับสัมปทานเดิมที่พยายามขี้อยุต ครอบครองคลื่นความถี่ที่ตนเองมีไว้ในมือ และถ้ามีโอกาสก็พยายามเสาะแสวงหากลื่นใหม่ กับอีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มทุนใหม่ที่เข้ามาในฐานะผู้ทำชิง ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้มีเป้าหมายตรงกันอยู่ประการเดียวก็คือ การแย่งชิงผลประโยชน์จากธุรกิจวิทยุที่เป็นเสมือนหนึ่งขุมทองมูลค่าหลายพันล้านบาทต่อปี ฉะนั้น ถ้าใครมีกำลังเงินและกำลังภายในก็จะเป็นผู้ชนะ

ด้วยเหตุนี้ สภาพการณ์ของการแข่งขันเพื่อแย่งชิงคลื่นความถี่วิทยุและเม็ดเงิน โฆษณาจากระบบธุรกิจวิทยุได้กลายเป็นประเด็นความสนใจของสาธารณะอย่างกว้างขวาง ในช่วงปี 2544-2548 มีการศึกษาในประเด็นดังกล่าว ทั้งจากสื่อสารมวลชนและนักวิชาการจำนวนมาก ผลการศึกษาโดยส่วนใหญ่ปรากฏออกมาในทิศทางเดียวกันคือ การต่อสู้แข่งขันแย่งชิงผลประโยชน์มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ พร้อมๆ กับการแสวงหาผลประโยชน์จาก “ผู้เป็นเจ้าของเดิม” ก็สูงขึ้นตามไปด้วย ทำให้ในช่วงปี 2544-2548 เกิดปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลงในการรับสัมปทานหรือการเช่าคลื่นวิทยุระบบ เอฟ.เอ็ม.จากส่วนราชการต่างๆ มากอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน

จากข้อมูลซึ่งผู้ศึกษาได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการวิทยุหลายรายพบว่า ในช่วงปี 2544 -2548 คลื่นวิทยุระบบ เอฟ.เอ็ม. ในเขตกรุงเทพมหานคร ถูกเช่าไปดำเนินการในรูปแบบบริหารทั้งสถานี 24 ชั่วโมงในราคาเช่าตั้งแต่เดือนละ 8 แสนบาท ถึง 3 ล้านบาท ซึ่งตัวเลขดังกล่าวนี้ยังไม่นับรวมกับเงินได้โตะที่ผู้ประกอบการต้องจ่ายให้กับหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเป็นผู้บริหารอีกจำนวนหนึ่ง เช่น กรณีที่จ่ายค่าเช่าเดือนละ 8 แสนบาท ต้องจ่ายเงินได้โตะเดือนละ 1 ล้านบาท และต่อมาหากมีการปรับขึ้นราคาเช่า เงินได้โตะก็ปรับขึ้นตามไปด้วย ส่วนในช่วงปีหลังๆ ที่ผ่านมาเป็นที่ทราบกันดีในกลุ่มผู้ประกอบการสถานีวิทยุว่ามีการจ่ายค่าเช่าที่เป็นต้นทุนของสถานีวิทยุสูงถึงสถานีละ 5 ล้านบาทต่อเดือน โดยแบ่งออกเป็นค่าเช่าตามสัญญาประมาณเดือนละ 2-3 ล้านบาท และอีก 2-3 ล้านบาท เป็นเงินได้โตะ จากปัจจัยดังกล่าวนี้ทำให้ธุรกิจคลื่นวิทยุกลายเป็นธุรกิจที่มีต้นทุนสูงขึ้นเป็นอย่างมาก ยิ่งเมื่อรวมกับค่าใช้จ่ายและค่าดำเนินการอื่นๆ แล้วอีกประมาณเดือนละ 1-2 ล้านบาท ทำให้การประกอบการธุรกิจวิทยุในหัวเวลาดังกล่าวมีต้นทุนระหว่าง 5-7 ล้านบาทต่อเดือนต่อสถานี

ด้วยตัวเลขต้นทุนดังกล่าว หากผู้ประกอบการจะดำรงธุรกิจอยู่ได้ก็จะต้องมีรายได้หรือรายรับจากการขายโฆษณาไม่น้อยกว่าเดือนละ 5 ล้านบาทขึ้นไป อย่างไรก็ตาม จากการศึกษายังพบว่าสถานีวิทยุ เอฟ.เอ็ม.แต่ละสถานีจะมีรายได้หรือรายรับจากการขายโฆษณาเดือนละประมาณ 6-20 ล้านบาท โดยสถานีวิทยุที่ดำเนินรายการประเภทข่าวมีรายได้ไม่น้อยกว่าสถานีวิทยุที่ดำเนินรายการเพลงและบันเทิง ซึ่งสถานีข่าวมีรายได้เดือนละ 6-12 ล้านบาท ขณะที่สถานีเพลงมีรายได้เดือนละ 8-20 ล้านบาท เป็นเหตุให้การแข่งขันทางธุรกิจเป็นไปอย่างดุเดือดเข้มข้น และในที่สุดแล้วผู้ประกอบการที่จะยืนหยัดอยู่ได้นั้นจะต้องเป็นกลุ่มทุนที่มีจำนวนเงินมากพอ ซึ่งกลายเป็นกลุ่มทุนรายใหญ่ทั้งสิ้น

มีคำถามว่า ด้วยต้นทุนที่สูงขนาดนี้ กับตัวเลขรายได้ที่จะต้องทำให้ได้ตามเป้าดังกล่าวข้างต้น ผู้ประกอบการมีวิธีการบริหารจัดการอย่างไร ผลการศึกษาพบว่าปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อการค้าเงินงานของสถานีวิทยุแต่ละสถานีในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน นั่นคือ การที่จะต้องเบียดแทรกโฆษณาลงไปในช่วงเวลาที่ออกอากาศให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ แม้ว่าตามประกาศกรมประชาสัมพันธ์ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และระยะเวลาสำหรับการโฆษณาและบริการธุรกิจทางสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ฉบับลงวันที่ 24 มกราคม 2544 กำหนดให้ สถานีวิทยุกระจายเสียงทำการโฆษณาตามและบริการธุรกิจ ได้ไม่เกินชั่วโมงละ 12 นาที แต่เมื่อรวมเวลาโฆษณาและบริการธุรกิจตลอดทั้งวัน เฉลี่ยแล้วต้องไม่เกินชั่วโมงละ 10 นาที ก็ตาม แต่ ในข้อเท็จจริงก็ปรากฏว่าแทบจะไม่มีสถานีใดเลยที่สามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์นี้

เมื่อวิเคราะห์สัดส่วนเวลาการออกอากาศในหนึ่งชั่วโมงหรือ 60 นาที จากสถานีวิทยุซึ่งดำเนินรายการประเภทข่าวและสาระในกรุงเทพมหานคร พบสัดส่วนเนื้อหารายการ ดังนี้

- 3-5 นาทีแรก ข่าวต้นชั่วโมง มีโฆษณา หัว ท้าย และแทรกกลาง ในทางปฏิบัติช่วงดังกล่าวกินเวลาถึง 7 นาที

- 3-5 นาที ถัดมาเป็น สปอต หรือสารคดีโฆษณา ในทางปฏิบัติขยายเป็น 7 นาที

- 18-22 นาที เป็นเนื้อหารายการ

- 3-5 นาที เป็นข่าวกลางชั่วโมง มีโฆษณา

- 18-22 นาที เป็นเนื้อหารายการในครึ่งชั่วโมงหลัง

- 3-5 นาทีสุดท้าย บางสถานีเป็นสปอตโฆษณา

กล่าวโดยสรุป ในหนึ่งชั่วโมงมีเวลาที่เป็นช่วงเวลาของการโฆษณาไม่น้อยกว่า 12-18 นาที หรือคิดเป็นสัดส่วนเวลาที่ออกอากาศในหนึ่งชั่วโมงประมาณ 20-30 เปอร์เซ็นต์ โดยในช่วงเวลาที่เป็นช่วงของการขายสปอตโฆษณาดังกล่าวนี้พบว่า มีการขายสปอตโฆษณาความยาว 30 วินาที ตั้งแต่สปอตละ 900 - 8,000 บาท ขึ้นอยู่กับระดับความนิยม (rating) ของรายการและนโยบายเฉพาะของแต่ละทางสถานี (ปัจจุบันสปอตโฆษณาของ อ.ส.ม.ท.บางสถานีเป็นสปอตที่แพงที่สุด เนื่องจากมีการขายรวมเป็นแพ็คเกจ ขณะที่สปอตโฆษณา 30 วินาที ในต่างจังหวัดยังอยู่ที่ประมาณ 80-300 บาทเท่านั้น) ส่วนโฆษณาในรูปแบบของผู้สนับสนุนรายการก็มีเป็นช่วงๆ ตลอดทั้งชั่วโมง เช่น “สนับสนุนข่าวโดย...” “สนับสนุนรายการโดย...” เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ยังมีความแตกต่างในการดำเนินธุรกิจสื่อวิทยุระหว่างรายการประเภทข่าวสารและสาระกับรายการเพลงและบันเทิง โดยรายการประเภทข่าวสารและสาระผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการมักคำนึงเป้าหมายในการใช้สื่อเพื่อผลประโยชน์ทางสังคมและการเมืองควบคู่ไปกับผลประโยชน์ทางธุรกิจ กล่าวคือ ถ้าเป็นการดำเนินธุรกิจสื่อวิทยุของผู้ประกอบการที่มีพื้นฐานทางด้านสื่อสารมวลชนก็จะยึดมั่นเป้าหมายในเรื่องของการใช้ “สื่อ” เพื่อการให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ต่อสาธารณชนเป็นเป้าหมายหลัก แต่หากเป็นผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่มทุนที่มีความใกล้ชิดกับผู้มีอำนาจในรัฐบาลก็มักจะมีเป้าหมายทางการเมืองแอบแฝงอยู่ด้วยเสมอ ขณะที่การดำเนินธุรกิจคลื่นวิทยุประเภทเพลงและบันเทิงส่วนใหญ่ผู้ประกอบการจะเป็นเจ้าของค่ายเพลงที่ต้องการใช้สื่อวิทยุในครอบครองเพื่อการโปรโมตเพลงในสังกัดควบคู่ไปกับผลประโยชน์จากการขายโฆษณาเข้าทำนอง “ยิงปืนนัดเดียวได้นกสองตัว”

จากภาพรวมของตัวเลขทางธุรกิจคลื่นวิทยุข้างต้นนี้ ได้ชี้ให้เห็นว่าภาวะการแข่งขันและการดำเนินธุรกิจสื่อวิทยุในปัจจุบัน “คลื่นความถี่” หรือเวลาในการออกอากาศได้ถูกทำให้กลายเป็น “สินค้า” ที่ถูกใช้ไปเพื่อการขายสินค้าโดยสมบูรณ์ อันตรงกันข้ามกันโดยสิ้นเชิงกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ว่า “คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง...เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ”

มีรายงานการศึกษา (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, ประชาชาติธุรกิจ, วันที่ 1 มีนาคม 2547) เกี่ยวกับแนวโน้มของธุรกิจคลื่นวิทยุที่น่าสนใจ พบว่าธุรกิจวิทยุมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจนใน 4 ประเด็นหลัก คือ

1. เมื่อผู้ประกอบการเห็นการเติบโตของเม็ดเงินโฆษณา ทำให้มีการนำคลื่นความถี่มาดำเนินการในเชิงพาณิชย์มากขึ้น ด้วยการนำคลื่นมาให้สัมปทานทั้งคลื่น และตัดผู้ผลิตรายการรายย่อยๆ ออกเพื่อให้คลื่นวิทยุเป็นคลื่นที่มีรูปแบบเดียวกันตลอด 24 ชั่วโมง หรือที่เรียกว่า format station
2. สื่อวิทยุเป็นสื่อที่มีโฆษณาออกอากาศในจำนวนที่มากเกินไป จากเดิมที่ระเบียบกำหนดให้โฆษณาได้ 10 นาที/ชั่วโมง เพิ่มเป็น 20-30 นาที/ชั่วโมง (ซึ่งไม่รวมโฆษณาแฝงในรูปแบบอื่นๆ) ส่วนที่เหลือจะเป็นรายการบันเทิงถึง 70-80 เปอร์เซ็นต์ ทำให้รายการภาคสาระลดน้อยลง เหลือเพียงข่าวสารต้นชั่วโมงเท่านั้น

3. ผู้ประกอบการมีแนวโน้มผิ่กันในแนวตั้งมากขึ้น กล่าวคือ มีบริษัทฯ เทปเพลงเข้ามาเป็นผู้บริหารสื่อวิทยุมากขึ้น ทำให้แนวโน้มผู้ประกอบการอิสระและค่ายเพลงเล็กๆ หดช่องทางในการสื่อสารถึงประชาชน

4. ผู้ประกอบการมีการผิ่กันในแนวนอนชัดเจนขึ้น โดยผู้ประกอบการ 1 ราย เข้าไปเป็นผู้บริหารคลื่นสถานีวิทยุมากกว่า 1 คลื่น ซึ่งคาดว่าแนวโน้มจะเป็นการผูกขาดมากขึ้น

นอกจากนี้ ยังพบว่าผลกระทบจากแรงบีบของธุรกิจโฆษณาส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัวด้วยการออกอากาศโดยใช้เทคโนโลยีและสัญญาความถี่ขมไปทั่วประเทศ ที่สำคัญ เมื่อผู้ประกอบการเห็นผลตอบแทนที่ดีจากธุรกิจวิทยุ ทำให้เกิดแนวโน้มว่าต้องเข้าไประดมทุนในตลาดหลักทรัพย์ฯ เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า rich media คือ คนทำธุรกิจสื่อ ร่ำรวยอย่างชัดเจน

กล่าวเฉพาะประเด็นเรื่องการนำบริษัทที่ทำธุรกิจสื่อเข้าไปจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ นี้ผู้ศึกษาพบว่า เมื่อผู้ประกอบการธุรกิจสื่อได้นำบริษัทฯ เข้าไปจดทะเบียนในตลาดแล้วก็มีความจำเป็นที่จะต้องหาคลื่นความถี่วิทยุมาไว้ในครอบครองให้มากขึ้น ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการเพิ่มมูลค่าหุ้นของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ฯ ขณะเดียวกัน ผู้ประกอบการบางรายก็มีแนวคิดว่าจะขาดทุน(เป็นการชั่วคราว) กับการบริหารคลื่นวิทยุในบางสถานีเพื่อพุงมูลค่าหุ้นไว้ เช่น บริษัทค่ายเพลงบริษัทหนึ่งเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ และมีคลื่นวิทยุ เอฟ.เอ็ม. อยู่ในครอบครองจำนวน 5 คลื่น หากวันหนึ่งมีข่าวว่าบริษัทดังกล่าวมีคลื่นหลุดออกไปเพียงหนึ่งคลื่นก็จะทำให้หุ้นของบริษัทนี้ตกทันที แต่ในทางกลับกันเมื่อมีข่าวว่าบริษัทนี้ได้คลื่นวิทยุเพิ่มขึ้นหุ้นของบริษัทนี้ก็จะมีขึ้นทันทีด้วยเช่นกัน

สำหรับการปรับตัวในรูปแบบอื่นๆ ของผู้ประกอบการยังพบว่า ในสภาพการแข่งขันที่รุนแรงในธุรกิจวิทยุ ผู้ประกอบการหลายรายพยายามจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายและการตลาดที่แตกต่างไปจากอดีต ที่เน้นการเปิดเพลงและการร่วมรับฟังความคิดเห็นของผู้ฟัง ไปเป็นการร่วมสนุกในลักษณะการ “มีส่วนร่วม” (inter-active) และใช้เทคโนโลยีสื่อสารรูปแบบใหม่เข้ามาช่วย เช่น การส่งข้อความสั้น(SMS) การเล่นเกมต่างๆ เพื่อชิงรางวัล ซึ่งรางวัลที่นำมาแจกนั้นก็มียราคาสูง เช่น บ้านรถยนต์ รวมตลอดถึงการนำบุคคลที่มีชื่อเสียง นักร้อง พิธีกรจากรายการโทรทัศน์เข้ามาเป็น นักจัดรายการและการปรับบุคลิกของรายการให้มีลักษณะเฉพาะ เพื่อเจาะกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนในแต่ละคลื่น

จากข้อมูลดังกล่าวนี้ เมื่อวิเคราะห์ด้วยแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง พบว่า โครงสร้างการเป็นเจ้าของได้เปลี่ยนผ่านจากระบบ “รัฐเป็นเจ้าของ” สู่ “การครอบครองโดยทุน” แม้ว่าความเป็นเจ้าของในทางกฎหมายจะยังอยู่ที่รัฐก็ตาม ขณะที่สถานะของคลื่นวิทยุและธุรกิจคลื่นวิทยุก็เป็นทั้ง “โครงสร้างส่วนบน” หรือ “กลไกในการผลิตซ้ำทางสังคม” ตามทัศนะของนักเศรษฐศาสตร์การเมืองแนวมาร์กซ์ซิสต์ และเป็น “ตัวสินค้า” ภายใต้กลไกของระบบทุนนิยม ซึ่งการนำคลื่นวิทยุไปเป็นตัวปั่นราคาในตลาดหลักทรัพย์ก็เหมือนกับ “การค้าเงินตรา” ซึ่งถือเป็นพัฒนาการขั้นสูงของทุนนิยม ด้วยเหตุนี้จึงไม่น่าแปลกใจแต่อย่างใดที่นับวันคลื่นวิทยุส่วนตกไปอยู่ในมือของกลุ่มทุนรายใหญ่มากขึ้นเรื่อยๆ

3.4 กลุ่มทุนใหญ่เจ้าของสัมปทานเดิม และผู้ประกอบการรายใหม่

หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2540⁴⁰ และ พ.ร.บ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม 2543 ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการครอบครองคลื่นความถี่บ่อยมาก เนื่องจากเจ้าของคลื่นความถี่เดิมได้ให้เช่าคลื่นความถี่หรือให้สัมปทานคลื่นความถี่เป็นช่วงเวลาสั้นๆ ครั้งละ 1 ปี หรืออย่างมากไม่เกิน 2 ปี ทำให้คลื่นความถี่บางคลื่นความถี่เปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อยครั้งไม่เคยปรากฏมาก่อน อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในแง่ของผู้ประกอบการแล้วจะ พบว่ามีผู้ประกอบการรายใหญ่ทั้งรายเก่าและรายใหม่เพียงไม่กี่รายเท่านั้น

เพื่อให้เห็นภาพอย่างชัดเจนขึ้น ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจวิทยุซึ่งถือเป็นกลุ่มทุนใหญ่ในฐานะผู้ครอบครอง “คลื่นความถี่วิทยุ” ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ซึ่งมีบทบาทสำคัญในช่วงเปลี่ยนผ่าน โครงสร้างการเป็นเจ้าของจากเจ้าของเดิมไปสู่การสรรหาองค์กรจัดสรรใหม่ กล่าวคือ จากการศึกษาพบว่าหลังปี 2540 บริษัทค่ายเพลงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการครอบครองคลื่นความถี่วิทยุมากที่สุด ขณะเดียวกัน ก็ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารจัดการคลื่นของหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีคลื่นความถี่ในครอบครองเป็นจำนวนมากนั้นคือ องค์กรสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยหรือ อ.ส.ม.ท. ซึ่งต่อมาแปรสภาพเป็นบริษัทจำกัด โดย อ.ส.ม.ท. ได้ยกเลิกสัญญาสัมปทานคลื่นวิทยุที่ทำไว้กับบริษัทเอกชนทั้งหมด แล้วนำคลื่นวิทยุดังกล่าวมาบริหารเอง นับเป็นการสร้างองค์กรทางธุรกิจคลื่นความถี่วิทยุขึ้นเพื่อประกอบธุรกิจแข่งกับคลื่นวิทยุคลื่นอื่นๆ ซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อถัดไป

ส่วนบริษัทเอกชนในฐานะผู้รับสัมปทานหรือผู้เช่าคลื่นความถี่วิทยุซึ่งถือเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ โดยการสำรวจเบื้องต้นของสื่อมวลชน(ประชาชาติธุรกิจ, 4 มีนาคม 2545) พบว่ามีกลุ่มผู้ประกอบการต่างๆ ดังนี้

1. กลุ่มบริษัท จีเอ็มเอ็มมีเดีย จำกัด (มหาชน) ในเครือ บริษัท จีเอ็มเอ็มแกรมมี่ จำกัด (มหาชน) มีคลื่นวิทยุในสังกัดหรือที่เคยอยู่ในสังกัด ประกอบด้วย เอฟ.เอ็ม. 88.0 ฮอตเวฟ เอฟ.เอ็ม. 89.0, เอฟ.เอ็ม. 91.5 เรดิโอโหวด, เอฟ.เอ็ม. 93.5 และเอฟ.เอ็ม. 94 (ต่อมาเสียดคลื่นให้กับจีจีสตาร์ และได้กลับคืนมาอีกครั้ง) เอฟ.เอ็ม. 94.5 (ต่อมาสูญเสียคลื่นนี้ให้กับบริษัท บีเอ็นที) และ เอฟ.เอ็ม. 106.5

กลุ่มจีเอ็มเอ็มมีเดียมีนายไพบุลย์ ดำรงชัยธรรม เป็นเจ้าของและผู้บริหาร ถือเป็นกลุ่มผู้ประกอบการวิทยุรายใหญ่ที่สุดหลังยุครัฐธรรมนุญ 2540 การเติบโตของกลุ่มนี้ถูกมองว่าส่วนหนึ่งเป็นเพราะการมีสายสัมพันธ์อยู่กับกลุ่มทุนการเมือง โดยเฉพาะสายสัมพันธ์กับพรรคไทยรักไทย

2. กลุ่มบริษัท เวอร์จิน บีซีทีเทโร เรดิโอ เซอร์วิสเซส (ประเทศไทย) จำกัด (ชื่อเดิมบริษัท ยูแอนด์ไอ คอร์ปอเรชั่น จำกัด) ซึ่งเป็นการจับมือกันระหว่างกลุ่มธุรกิจวิทยุต่างประเทศกับบริษัทในเครือของตระกูล “มาลินนท์” เจ้าของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 และเป็นกลุ่มทุนการเมืองอีกกลุ่มหนึ่ง กลุ่มนี้มีคลื่นวิทยุในสังกัดประกอบด้วย เอฟ.เอ็ม. 89.0 เวอร์จินซอฟท์ เอฟ.เอ็ม. 95.5 เวอร์จิน ฮิต, เอฟ.เอ็ม. 105.0 เวอร์จินสมูธ (ปัจจุบันเสียดคลื่นนี้ให้กับกลุ่ม ทราฟฟิก คอนเนอรั) และเอฟ.เอ็ม. 105.5 อีซีเอฟ.เอ็ม.

3. กลุ่มสกายไฮ เน็ตเวิร์ก ในเครือบริษัท อาร์เอส โปรโมชัน จำกัด กลุ่มธุรกิจค่ายเพลงที่เป็นคู่แข่งของจีเอ็มเอ็มแกรมมี่ มีคลื่นวิทยุประกอบด้วย เอฟ.เอ็ม. 88.5 เป็นเพลงวัยรุ่นแข่งกับ ฮอตเวฟ 88.0 ของแกรมมี่ เอฟ.เอ็ม. 93.0 Easy Listening (แข่งกับกรีนเวฟ 106.5 ของแกรมมี่, เอฟ.เอ็ม. 106.0 เพลงเพื่อชีวิต

4. กลุ่มคลิกเอนเตอร์เทนเมนต์ ซึ่งดำเนินธุรกิจในนาม บริษัท คลิก เรดิโอ จำกัด มีนายชเชนทร์ คำานวม เป็นผู้บริหาร กลุ่มนี้มีคลื่นในสังกัดประกอบด้วย เอฟ.เอ็ม. 102.5 เก็ท เรดิโอ เอฟ.เอ็ม. 103.5 โมเดิร์นเลิฟ และ เอฟ.เอ็ม. 104.5 แฟด เรดิโอ โดยในช่วงปลายปี 2546 กลุ่มนี้พยายามที่จะเข้าไปแย่งคลื่น เอฟ.เอ็ม. 94.5 ในสังกัดกองทัพบกจากบริษัท บีเอ็นที ที่มีนายอิทธิวัฒน์ เพียรเลิศ เป็นผู้บริหาร แต่ไม่ประสบความสำเร็จ

5. กลุ่มบริษัท ทราฟฟิก คอนเนอรั โฮลดิ้ง จำกัด เป็นกลุ่มผู้ประกอบการรายใหม่ ที่เริ่มต้นด้วยการได้รับสัมปทานคลื่น เอฟ.เอ็ม. 95.0 จาก อ.ส.ม.ท.และเอฟ.เอ็ม. 90.0 จาก กองทัพบก แม้ในเวลาต่อมาจะสูญเสียคลื่นความถี่ไปทั้งหมดก็ตาม แต่ก็ทำให้กลุ่มทราฟฟิก คอนเนอรั เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจวิทยุ

กลุ่มทราฟฟิคคอนเนอรัถือเป็นกลุ่มธุรกิจวิทยุอีกกลุ่มหนึ่งที่มีกลุ่มทุนการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เนื่องจากในช่วงแรกมีบุตรสาวของ นางเยาวภา วงศ์สวัสดิ์ น้องสาวของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เข้าไปถือหุ้นเป็นมูลค่าไม่น้อยกว่า 10 เปอร์เซ็นต์

6. กลุ่มบริษัท ไอเอ็นเอ็นมีเดีย จำกัด กลุ่มนี้เติบโตมาจากการเป็นสถานีข่าว โดยมีสำนักข่าวไอเอ็นเอ็นทำหน้าที่ผลิตข่าวต้นชั่วโมงขายให้กับสถานีวิทยุในเครือ โดยในระยะแรกมีกลุ่มผู้ถือหุ้นใหญ่ 2 กลุ่ม ประกอบด้วย สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งเข้าไปสนับสนุนในส่วนที่เป็นวิทยุ “ร่วมด้วยช่วยกัน” เอฟ.เอ็ม. 96.0 กับตระกูล “เบญจรงค์กุล” (ซึ่งเดิมเป็นเจ้าของธุรกิจกลุ่ม “ยูคอม” เจ้าของสัมปทานโทรศัพท์มือถือดีแทค ปัจจุบันขายหุ้นในยูคอมทั้งหมดให้กับ กลุ่มเทเลนอร์-ผู้ศึกษา) ต่อมาเมื่อประสบกับภาวะการแข่งขันที่เข้มข้นรุนแรงมากขึ้น กลุ่มไอเอ็นเอ็น ได้มีผู้ถือหุ้นรายใหม่เพิ่มเข้ามาอีก 2 รายคือ กลุ่มหนังสือพิมพ์ดวงฮั่ว และบริษัท หลักทรัพย์พินันชา

ปัจจุบัน กลุ่มไอเอ็นเอ็นมีคลื่นวิทยุทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด เฉพาะในกรุงเทพฯ ประกอบด้วย เอฟ.เอ็ม. 96.0 ร่วมด้วยช่วยกัน และ เอฟ.เอ็ม. 101 ไอเอ็นเอ็นนิวส์แชลแนล ซึ่งในช่วงเวลาแห่งรอยต่อของการจัดสรรคลื่นยุคเปลี่ยนผ่านอำนาจ กลุ่มไอเอ็นเอ็นต้องเผชิญกับแรงกดดันอันหนักหน่วงในการรักษาคืน เอฟ.เอ็ม. 96.0 เอาไว้ให้ได้ ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

จากที่กล่าวมาพอเป็นสังเขปข้างต้นนี้ จะเห็นว่ากลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจวิทยุล้วนแล้วแต่เป็นกลุ่มทุนทั้งสิ้น ที่น่าสนใจมากกว่านั้น ยังพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการรายใหญ่แทบทุกกลุ่มมีกลุ่มทุนการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

3.5 กรณีศึกษาการจัดสรรคลื่นความถี่และการสรรหา กสช.

ดังที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้แล้วว่าภายใต้กระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่ง กสช. องค์กรที่ทุกฝ่ายคาดหมายว่าจะเข้ามาเป็นสื่อตัวใหม่นั้น กลุ่มซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียกับกิจการคลื่นความถี่วิทยุ และโทรทัศน์ อันมีกลุ่มหลักๆ ประกอบด้วย กลุ่มที่เป็นเจ้าของคลื่นความถี่เดิมกลุ่มหนึ่ง กลุ่มบริษัทเอกชน ซึ่งเป็นผู้รับสัมปทานเดิมหรือผู้เช่าเวลาเดิมกลุ่มหนึ่ง และกลุ่มการเมืองซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของส่วนราชการเจ้าของคลื่นความถี่อีกกลุ่มหนึ่ง ทุกกลุ่มล้วนได้แสดงออก

อย่างเด่นชัดที่จะเข้าไปครอบงำองค์กรอิสระจนทำให้กระบวนการสรรหา กสช.เกิดปัญหาจนศาลปกครองได้วินิจฉัยว่าการสรรหาไม่ชอบ เพราะกรรมการสรรหากับผู้ถูกสรรหาล้วนมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

ในส่วนนี้จะวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในห้วงเวลาดังกล่าว นั่นคือภายในห้วงตั้งแต่มีการประกาศใช้กฎหมายใหม่ แต่ยังไม่ผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยมุ่งศึกษาถึงการใช้อำนาจในการจัดสรรคลื่นความถี่ของเจ้าของคลื่นความถี่เดิม และการคืนร่นต่อผู้แข่งขันของกลุ่มผู้ประกอบการ รวมตลอดถึงปฏิสัมพันธ์การต่อรองแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างเจ้าของคลื่นความถี่กับผู้รับสัมปทาน ดังนี้

3.5.1 การจัดสรรคลื่นความถี่ในสังกัดกระทรวงกลาโหม

ผู้ศึกษามุ่งทำการศึกษาค้นคว้าวิทยุระบบ เอฟ.เอ็ม. ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลที่อยู่ภายใต้สังกัดของกระทรวงกลาโหมและองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (เดิม) เป็นสำคัญ

กระทรวงกลาโหมถือเป็นหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่มีคลื่นความถี่วิทยุมากที่สุด กล่าวคือสำนักปลัดกระทรวงกลาโหมมี 3 สถานี , กองบัญชาการทหารสูงสุด 14 สถานี, กองทัพบก 127 สถานี , กองทัพเรือ 21 สถานี, กองทัพอากาศ 36 สถานี รวมทั้งหมด 201 สถานีจากสถานีวิทยุทั่วประเทศทั้งหมด 524 สถานี

กล่าวเฉพาะในกรุงเทพฯ และปริมณฑล คลื่นวิทยุ เอฟ.เอ็ม. ในสังกัดกระทรวงกลาโหมมีมากถึง 19 สถานี จากทั้งสิ้น 40 สถานี ด้วยเหตุนี้ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงกลาโหมจึงมีบทบาทอย่างสำคัญในการจัดสรรคลื่นความถี่ให้กับภาคเอกชน

ในห้วงเวลาหลังการใช้รัฐธรรมนูญ 2540 จนถึงปัจจุบัน (เมษายน 2549) พบว่ามี การเปลี่ยนแปลงในการให้เช่าหรือให้สัมปทานเกิดขึ้นกับคลื่นวิทยุสังกัดกระทรวงกลาโหมเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี 2545, 2546 และ 2548 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ธุรกิจวิทยุมีการแข่งขันกันอย่างดุเดือดอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน เป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการตั้งเงื่อนไขต่อรองกับผู้เช่าเดิม เปลี่ยนผู้เช่ารายใหม่ รวมตลอดถึงการขึ้นค่าเช่าเวลา การให้เช่าเวลาโดยมีเงื่อนไขให้ผู้ให้เช่าขอเวลาคืนบางส่วน รวมตลอดถึงความพยายามที่จะออกมาตรการใหม่ๆ

กรณี que แสดงให้เห็นถึงความตื่นตัวของกระทรวงกลาโหมต่อการใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่และการเตรียมการเพื่อรับมือกับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากมาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญ ก็คือในเดือน พฤศจิกายน 2544 ได้มีการเรียกประชุมของ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เพื่อมอบนโยบายให้กับหัวหน้าส่วนราชการของกระทรวงฯ ที่รับผิดชอบสื่อ พร้อมกับการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง โดยมี พล.อ. สัมพันธ์ บุญญานันท์ ปลัดกระทรวงฯ เป็นเจ้าภาพ พร้อมกันนั้นก็ให้ทุกเหล่าทัพและทุกหน่วย ซึ่งดูแลคลื่นความถี่วิทยุได้จัดทำความเห็นเบื้องต้นยื่นขึ้นถึงความจำเป็นในการใช้คลื่นวิทยุ โดยอ้างเหตุผลทางด้านความมั่นคงเป็นสำคัญ (ผู้จัดการรายวัน, 10 พฤศจิกายน 2544 : หน้า 1, 2)

นับจากนั้นเป็นต้นมา กระทรวงกลาโหมและผู้บังคับบัญชาาระดับต่างๆ ซึ่งมีบทบาทในการดูแลคลื่นความถี่ ต่างก็ออกมายืนยันถึงความจำเป็นที่ทางกองทัพต้องรักษาคืนความถี่เอาไว้ทั้งหมด โดยอ้างเหตุผลทางด้านความมั่นคง

“เรื่องของความมั่นคงทางทหารก็เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ความมั่นคงพูดแล้วเป็นนามธรรม แต่จริง ๆ แล้วเป็นประโยชน์สาธารณะ อาจจะวัดเป็นตัวเงินไม่ได้ แต่เป็นความจำเป็นที่เราจะต้องดำรงไว้เพื่อประโยชน์ของพี่น้องประชาชน ทางรัฐมนตรีกลาโหมได้ฝากข้อห่วงใยว่า เราต้องตอบคำถามของสาธารณชนได้ และเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม ในอดีตจะเป็นอย่างไรไม่ทราบ แต่ในปัจจุบันเรื่องส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญในสภาพของการตรวจสอบและการถ่วงดุลเป็นสิ่งจำเป็น เราต้องโปร่งใสในเรื่องรายได้จะมานั่งอิมคริมกันไม่ได้แล้ว สิ่งทั้งหลายทั้งปวงได้มาต้องทำเพื่อหน่วย ไม่ใช่เพื่อผู้บังคับหน่วยเป็นเรื่องของส่วนรวม” (สัมภาษณ์พลโท สุรพันธ์ พุ่มแก้ว, ผู้จัดการรายวัน, 10 พฤศจิกายน 2544, อ้างแล้ว)

เช่นเดียวกับที่กระบอกเสียงอีกคนหนึ่งของกระทรวงกลาโหม คือ พันเอก พลาญกร กล้าหาญ ในฐานะผู้ช่วยโฆษกกระทรวงกลาโหม ซึ่งตอกย้ำในประเด็นความจำเป็นที่ทหารจะต้องรักษาคืนความถี่ไว้ โดยกล่าวว่าจากการไปสำรวจความคิดเห็นของหน่วยต่าง ๆ ในกองทัพและสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ทุกหน่วยได้เสนอและยืนยันถึงความจำเป็นของคลื่นวิทยุ โดยให้เหตุผลต่าง ๆ เช่น เรื่องของการสนับสนุนการต่อสู้แบบเบ็ดเสร็จ ยุทธศาสตร์ความมั่นคงตามแนวชายแดน โดยที่ประชุมได้ให้ กบว.ของทุกเหล่าทัพไปเขียนเหตุผลที่ชัดเจนและหนักแน่นขึ้นมามาว่าที่จำเป็นต้องมีไว้เท่าเดิมนั้น เหตุผลคืออะไรกันแน่ (ผู้จัดการรายวัน, อ้างแล้ว)

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ได้มีการออกมาแสดงท่าทีที่ชัดเจนว่ากองทัพและกระทรวงกลาโหมมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาคลื่นวิทย์ คลื่นความถี่ทั้งในระบบ เอ.เอ็ม. และ เอฟ.เอ็ม. เดิมเอาไว้ทั้งหมดเพื่อผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคงแล้วนั้น กลับไม่ปรากฏว่าทางกระทรวงกลาโหมได้ดำเนินใดๆ ที่เป็นประโยชน์ทางด้านความมั่นคง นอกเหนือจากการปล่อยให้คลื่นความถี่ที่มีอยู่ถูกนำไปดำเนินแสวงหาประโยชน์ทางธุรกิจ

ยิ่งไปกว่านั้น นับจากปี 2544 เป็นต้นมา คลื่นวิทย์ในสังกัดกระทรวงกลาโหมกลับปรากฏภาพลักษณ์ที่แตกต่างไปโดยสิ้นเชิงกับที่อ้างเหตุผลด้านความมั่นคง เพราะภาพที่ปรากฏต่อสื่อมวลชนก็คือ เกิดสงครามแย่งชิงคลื่นวิทย์ทหาร ทั้งคลื่นที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและคลื่นในต่างๆ จังหวัดเกิดขึ้นมากมายหลายกรณี อาทิ

กรณีตัวอย่างที่ 1 วิทย์ต่างจังหวัดร้องเรียนถูกยกเลิกสัญญาโดยไม่เป็นธรรม

กรณีนี้เกิดขึ้นจากการที่กลุ่มผู้ประกอบการที่เป็นคู่สัญญาในการประกอบกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียงกับกองทัพภาคที่ 3 เข้าร้องเรียนต่อคณะกรรมการสื่อสารและโทรคมนาคม สภาผู้แทนราษฎร ขอความเป็นธรรมกรณีการบอกเลิกสัญญาโดยไม่เป็นธรรม เพราะไม่มีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าใดๆ ทั้งสิ้น ซึ่งผลจากการร้องเรียนดังกล่าวครั้งนั้นได้นำมาสู่การตีแผ่ข้อเท็จจริงต่อสาธารณชน พร้อมกับมีการระบุว่าเป็นการใช้อำนาจอย่างชัดเจนโดยไม่สนใจใยดีว่ากระบวนการคัดเลือกผู้ประกอบการรายใหม่จะโปร่งใสหรือไม่

“และที่น่ากังขายิ่งขึ้นไปอีกก็คือ ปมประเด็นที่ว่า ผู้ประกอบการรายใหม่คือกลุ่มบริษัทในเครือเดียวกัน อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดแบบเบ็ดเสร็จ ทว่า กองทัพภาคที่ 3 กลับมองไม่เห็นหรือไม่รับรู้ข้อเท็จจริงใดๆ ทั้งสิ้น และที่สำคัญกองทัพภาคที่ 3 ไม่รับรู้เลยหรือว่าเป็นบ้านเมืองกำลังก้าวไปสู่ยุคแห่งการปฏิรูปคลื่นความถี่ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 40” (บทนำ, ประชาชาติธุรกิจ, 14 มกราคม 2545 : หน้า 32)

กรณีตัวอย่างที่ 2 ร้องเรียนการเรียกรับสินบน

กรณีที่นางอรวรรณ วาณิชชา กรรมการผู้มีอำนาจลงนามผูกพันบริษัท ASV ซึ่งเป็นบริษัทที่มีสัญญาจากรายการวิทยุ สถานีวิทยุกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ ซึ่งออกมาร้องเรียนบอกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการประกวดราคาเช่าคลื่นวิทย์ 98.0 เมกะเฮิรตซ์ เมื่อวันที่ 21

กันยายน 2545 พร้อมกับระบุว่ามินายทหารระดับสูงคนหนึ่งซึ่งอ้างว่ามีความสนิทสนมเป็นอย่างดีกับ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้เรียกตนเองเข้าไปคุยเรื่องการต่อสัญญาของบริษัทกับ สถานีวิทยุ โดยระบุว่า การเช่าคลื่นครั้งนั้น คงต้องเรียกค่าเช่าสูงขึ้น เนื่องจากมีหลายบริษัทสนใจที่จะเข้ามาทำรายการจำนวนมาก อย่างบริษัท แกรมมี่ ก็บอกว่าจะให้เงินค่าเช่ามีมูลค่าสูงถึง 3.5 ล้านบาท ต่อเดือน แต่หากสนใจจะเช่าคลื่นทำรายการ การต่อสัญญาจะลดราคาให้เหลือ 3.3 ล้านบาทต่อเดือน นางอรรพรรณให้ข้อมูลในการแถลงข่าวว่า ส่วนตัวพยายามหาทางต่อรองนายทหารคนดังกล่าวลดราคา ค่าเช่าลงมา เพราะการเซ็นสัญญาค่าเช่าคลื่นในปีก่อน ๆ ทางบริษัทเสียเงินแค่ 1,417,400 บาทเท่านั้น ซึ่งรวมภาษีมูลค่าเพิ่ม 7 เปอร์เซ็นต์แล้ว อย่างไรก็ตาม นายทหารระดับสูงคนดังกล่าวไม่ยอม และยื่นคำขาดที่จะเรียกค่าเช่ากับทางบริษัทเป็นเงิน 3.3 ล้านบาท หากบริษัทไม่ตกลงก็จะทำการยกเลิกสัญญา ทั้งนี้ บริษัทไม่สามารถหาทางออกได้จึงยอมตกลงในที่สุด

"นายทหารระดับสูงคนดังกล่าวบอกว่าในวันทำสัญญาขอให้บริษัทเขียนเช็คจำนวน 36 ใบ มาให้เรียบร้อยไม่เช่นนั้นแล้วจะไม่ต่อสัญญาให้ โดยใบแรกจะให้จ่ายเป็นเงินค่าดำเนินรายการ ของทุกเดือนเป็นเงิน 492,200 บาท ที่รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม 7 เปอร์เซ็นต์แล้ว ส่วนใบที่ 2 ก็เป็นค่าบำรุง ประจำเดือน เดือนละ 2,507,800 บาท โดยทั้งสองใบให้จ่ายเป็นเช็คในนามสถานีวิทยุพล 1 ใบที่ 3 ขอให้จ่ายเป็นเช็คเงินสดจำนวน 300,000 บาท ที่มีทั้งสิ้น 12 ใบ แต่ไม่ได้บอกให้ทราบว่าเป็นค่าอะไร ซึ่งทางบริษัทก็ได้จ่ายเช็คไปให้ครบทั้ง 36 ใบ รวมมูลค่าตกเดือนละ 3.3 ล้านบาท ก็ไม่ทราบว่า นายทหารคนดังกล่าวเอาไปไหน อยากเรียกร้องให้พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และพลเอกชัชชาติ ชินวัตร ว่าที่ ผบ.คนใหม่เข้ามาดูแลเรื่องนี้ด้วย เพราะไม่อยากจะให้ทหารเสื่อมเสียกับเหลือบบางคนที่หา กินกับเครื่องแบบทหาร" (มติชนรายวัน, 22 กันยายน 2546 : หน้า 1,3)

จากข้อมูลดังกล่าวนี้สอดคล้องกันเป็นอย่างดียิ่งจากการสัมภาษณ์ในเชิงลึก ผู้บริหารสถานีวิทยุหลายรายของผู้ศึกษาซึ่งพบว่าการจ่ายค่าเช่าให้กับสถานีนั้นเป็นการจ่ายใน รูปแบบ ที่มีทั้งการจ่ายให้กับทางราชการและการจ่ายค่าสวัสดิการรวมถึงการจ่ายเงินใต้โต๊ะ ใน ลักษณะที่มากกว่าที่มีปรากฏเป็นข่าวเสียด้วยซ้ำ กล่าวคือ ในบางสถานีนั้นมีข้อตกลงว่าให้จ่ายต่อ ส่วนราชการเดือนละ 2 ล้านบาท แต่จ่ายให้กับสวัสดิการหรือที่เรียกว่าเป็นเงินใต้โต๊ะจำนวน 1 ล้านบาท เป็นต้น และด้วยเหตุดังกล่าวนี้เองจึงทำให้การเปลี่ยนแปลงผู้รับสัมปทานซึ่งเช่าสถานีวิทยุของ ทหารเกิดขึ้นบ่อยครั้งมาก เนื่องจากมีผู้ประกอบการที่ต้องการคลื่นความถี่มีมากกว่าคลื่นความถี่ที่มี อยู่ เป็นลักษณะที่ demand มากกว่า supply ทำให้หน่วยงานที่เป็นเจ้าของคลื่นความถี่มีอำนาจใน

การต่อรองสูงมาก และหากผู้ประกอบการไม่ยอมรับในข้อเสนอ เจ้าของคลื่นความถี่ก็พร้อมจะเปลี่ยนแปลงรับผู้ประกอบการรายใหม่เข้ามาแทนทันที

กรณีตัวอย่างที่ 3 การยกเลิกสัญญา “ร่วมด้วยช่วยกัน”

กรณีที่เป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจอย่างยิ่งกรณีหนึ่งก็คือ การออกมาประกาศจะยกเลิก คลื่นวิทยุร่วมด้วยช่วยกัน เอฟ.เอ็ม.96 ของกลุ่มไอเอ็นเอ็น ซึ่งสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เป็นผู้ถือหุ้น โดยดำเนินการในนามบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด เหตุการณ์เกิดขึ้นในช่วงต้นปี 2546 โดยเริ่มต้นปรากฏเป็นข่าวว่าผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการกำลังสำรอง หรือ เจ้ากรมรักษาดินแดนฯ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดในการต่อสัญญาคลื่นดังกล่าวได้ไปตกลงกับผู้ประกอบการบางรายเป็นที่เรียบร้อยแล้วก่อนที่สัญญาวิทยุร่วมด้วยช่วยกันจะครบกำหนดสัญญาถึงขั้นที่มีการระบุว่าผู้ประกอบการรายใหม่ได้นำเวลาของสถานีดังกล่าวออกไปโฆษณาแก่ลูกค้าเป็นการล่วงหน้า พร้อมๆ กับกระเสาะว่า บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด จะสูญเสียคลื่นที่ได้ดำเนินกิจการวิทยุในนาม “ร่วมด้วยช่วยกัน” มานานหลายปี จนกระทั่งทางผู้บริหารของบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด และฝ่ายผู้บริหารหน่วยบัญชาการทหารสำรอง ต่างออกมาชี้แจงตอบโต้ซึ่งกันและกันท่ามกลางสับสนในขณะนั้น ผู้บริหารไอเอ็นเอ็น หาทางออกด้วยการออกมาให้ข่าวต่อสื่อมวลชนว่า ทางพลโท ชาญวิทย์ ศรีธรรมวุฒิ ได้ลงนามอนุมัติให้ต่อสัญญาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว (เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2546) โดยได้ลงลายมือชื่อไว้ในตอนท้ายของหนังสือขอต่อสัญญาลงวันที่ 25 มกราคม 2546 ตามที่สำนักข่าวไอเอ็นเอ็น โดยนายสมชาย แสวงการ กรรมการผู้จัดการบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด เป็นผู้เสนอไป แต่ทำไมจึงมีการออกข่าวว่าจะนำคลื่นความถี่ไปให้บริษัทอื่น (แนวหน้า, 4 มีนาคม 2546 : หน้า 2)

อย่างไรก็ตาม ความสับสนดังกล่าวในช่วงเวลานั้น กลับไม่มีที่ท่าว่าจะยุติลง เพราะมีข่าวปรากฏออกมาทางสื่อมวลชนเป็นระยะๆว่า หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง จะไม่มีการต่อสัญญาให้กับสำนักข่าวไอเอ็นเอ็น จนกระทั่งในที่สุดข่าวดังกล่าวก็ได้เข้าใกล้ความเป็นจริงมากขึ้นเรื่อยๆ กล่าวคือ ขณะที่สถานีกำลังถ่ายทอดสดออกอากาศ ก็ได้มีการตัดสัญญาณการออกอากาศลับพลันขึ้นเป็นเวลา 10 นาที ในระหว่างที่สัญญาวิทยุได้ถูกตัดไปนั้นทาง เจ้าหน้าที่เข้าใจว่าเป็นการขัดข้องทางเทคนิคของเครือข่ายวิทยุธรรมดา เจ้าหน้าที่ของสถานีจึงโทรศัพท์ไปยังกรมการรักษาดินแดนเพื่อสอบถามถึงเหตุขัดข้อง ซึ่งได้รับคำตอบว่า “นายสั่งให้ปิด” และหลังจาก

นั้น ก็ปรากฏว่าได้มีการตัดสัญญาณอีกครั้งในวันที่ 1 มีนาคม 2546 โดยเจ้าหน้าที่แจ้งให้ทางทีมงาน “ร่วมด้วยช่วยกัน” ทราบแต่เพียงสั้นๆ ว่าเครื่องส่งเสียงอาจจะต้องซ่อมมาน

ต่อมาความชัดเจนก็ปรากฏขึ้น โดยในวันที่ 2 มีนาคม 2546 ได้มีประกาศแถลงการณ์คว่นที่ออกอากาศโดย พลโท ชาญวิทย์ ศรีธรรมวุฒิ ผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการกำลังสำรอง เสียงดังฟังชัดไม่ต่างไปจากคำประกาศของคณะปฏิวัติ โดยจับคำแถลงการณ์ของเจ้ากรมการรักษาดินแดน สถานีก็มีการบรรเลงเพลงมาร์ชเป็นระยะเวลาหนึ่งก่อนที่จะปล่อยให้คลื่นเอฟ.เอ็ม. 96.0 เงียบหายไประยะหนึ่ง สลับกับการเปิดเสียงแถลงการณ์ที่ออกอากาศซ้ำเป็นระยะๆ ตลอดเวลา

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ ได้ชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์เบื้องหลังของความขัดแย้งที่เกิดขึ้น นั่นคือ การที่ผู้ประกอบการจำนวนมากต่างต้องการเข้าไปครอบครองคลื่นความถี่ดังกล่าว เกิดเป็นสงครามแย่งชิงคลื่นความถี่ประเภทใครมีอำนาจและมีเงินมากกว่าก็มีโอกาสที่ได้คลื่นความถี่ไป โดยแทบจะไม่มีใครพิจารณาว่าสาระของรายการวิทยุเป็นอย่างไร หากกล่าวเฉพาะคลื่นเอฟ.เอ็ม. 96.0 แห่งเดียว พลโท ชาญวิทย์ ศรีธรรมวุฒิ ก็ได้ยอมรับว่ามีบริษัท 7-8 แห่งเข้าไปติดต่อขอรับบริหารคลื่นความถี่ 96.0 เมกะเฮิรตซ์ (กรุงเทพฯธุรกิจ, 4 มีนาคม 2546 : หน้า 13,16)

นอกจากปัจจัยทางธุรกิจและผลประโยชน์ดังกล่าวข้างต้นนี้ กรณีของวิทยุร่วมด้วยช่วยกันยังมีปัจจัยทางการเมืองเข้าไปแทรกแซงด้วย กล่าวคือ บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด นอกจากจะดำเนินกิจการสถานีวิทยุร่วมด้วยช่วยกันแล้ว ยังเป็นผู้บริหารสำนักข่าวไอเอ็นเอ็นซึ่งมีภาระหน้าที่ในการวิพากษ์วิจารณ์โดยตรง ในห้วงเวลาดังกล่าวมีข้อมูลยืนยันว่ารัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ไม่พอใจต่อการทำหน้าที่ของสำนักข่าวไอเอ็นเอ็น และกลายเป็นสาเหตุสำคัญที่หน่วยบัญชาการกำลังสำรองต้องการยกเลิกสัญญาที่มีกับบริษัท ไอเอ็นเอ็น ข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ได้ปรากฏเป็นข้อแก้ตัวในคำแถลงของผู้บัญชาการกำลังสำรอง ที่กลายเป็นคำถามว่าหากไม่มีมูลความจริงแล้ว ทำไมถึงออกมาแก้ตัว

คำแถลงในส่วนดังกล่าวมีว่า

“ท่านผู้ฟังที่เคารพครับ ตามที่มีการลงข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์บางฉบับว่า หน่วยบัญชาการกำลังสำรองได้รับการกดดันจากฝ่ายการเมืองให้ยกเลิกสัญญากับทางบริษัท ไอเอ็นเอ็น นั้นขอเรียนชี้แจงว่าไม่เป็นความจริง เป็นข่าวสารที่เป็นเท็จ เพราะตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบันหน่วยบัญชาการกำลังสำรองไม่เคยได้รับการติดต่อจากฝ่ายการเมืองท่านใด พรรคใดเลย การปรับเวลาและวิธีการออกอากาศของบริษัท ไอเอ็นเอ็นเป็นแนวความคิดของหน่วยบัญชาการกำลังสำรองที่จะ

จัดทำรายการให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนส่วนรวม และปฏิบัติตามระเบียบของคณะกรรมการบริหารวิทยุและโทรทัศน์กองทัพบก และถึงขั้นมีการ โยงเรื่องถึง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี กับหน่วยบัญชาการกำลังสำรองนั้น หน่วยบัญชาการกำลังสำรองขอเรียนว่า ไม่มีมูลความจริงโดยสิ้นเชิง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีเป็นสุภาพบุรุษ ท่านไม่ทำเช่นนั้นและจนถึงบัดนี้หน่วยบัญชาการกำลังสำรองไม่เคยได้รับคำสั่ง หรือรับข่าว หรือสัญญาใด ๆ จากท่านเลย กระผมขอยืนยันด้วยเกียรติของนายทหารยศพลโทของกองทัพบก ท่านผู้ฟังที่เคารพทุกท่านครับ หน่วยบัญชาการกำลังสำรองดำเนินรายการวิทยุเพื่อตอบสนองภารกิจของหน่วย เพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน มิได้มุ่งหวังในเชิงธุรกิจหรือผลกำไร ดังนั้น การส่งกระจายเสียงจึงอาจมีปัญหาข้อขัดข้องบ้างในทางเทคนิค เนื่องจากเป็นอุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีราคาแพง การแก้ไขซ่อมแซมเปลี่ยนแปลงชิ้นส่วนจึงต้องใช้เวลาบ้าง แต่ทางสถานีจะพยายามดำเนินการให้ดีที่สุดเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนส่วนรวม หน่วยบัญชาการกำลังสำรองขอขอบพระคุณพี่น้องประชาชนที่รับฟังการชี้แจงที่เคารพทุกท่าน และกรุณาอย่าได้เชื่อถือคล้อยตามคำพูดของผู้ดำเนินรายการบางท่านที่ออกอากาศในลักษณะปลุกปั่นยุยงให้เกิดความวุ่นวายซึ่งจะไม่ช่วยแก้ปัญหา หากร่วมกันใช้สติสัมปชัญญะและเหตุผลจะสร้างประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติได้มากมาย หน่วยบัญชาการกำลังสำรองและสถานีวิทยุกรมการรักษาดินแดนจะอยู่เคียงข้างพี่น้องประชาชนเสมอ ขอให้ทุกคนและทุกครอบครัวประสบความสุขความเจริญโดยทั่วกัน สวัสดิ์และขอขอบคุณ” (คม ชัด ลึก, 3 มีนาคม 2546 : หน้า 2)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ศึกษา พบข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่าเบื้องหลังของการพยายามจะยกเลิกการต่อสัญญากับสำนักข่าวไอเอ็นเอ็นนั้น เนื่องจากมีกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนซึ่งเป็นกลุ่มธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์และวิทยุรายหนึ่งได้ตกลงกับผู้บังคับบัญชาระดับสูงของหน่วยเป็นที่เรียบร้อยแล้วที่จะขอเข้าไปบริหารคลื่นวิทยุ เอฟ.เอ็ม.96.0 เมกะเฮิรตซ์ แทนบริษัทไอเอ็นเอ็น ทั้งนี้ โดยมีข้อเสนอที่เป็นผลประโยชน์ทั้งในรูปแบบที่เป็นเงินบนโต๊ะและเงินใต้โต๊ะ แต่ไม่ได้ระบุตัวเลขว่าเป็นจำนวนเท่าใด

กรณีความขัดแย้งของวิทยุร่วมด้วยช่วยกันระหว่างบริษัท ไอเอ็นเอ็นกับหน่วยบัญชาการหน่วยบัญชาการกำลังสำรองครั้งนั้น กลายเป็นข่าวครึกโครมไปทั่วประเทศ สถานการณ์ความขัดแย้งได้ทำให้ทั้งสองฝ่ายต่างพยายามนำยุทธวิธีต่างๆ มาสนับสนุนการต่อสู้ของฝ่ายตน นับเป็นสงครามแย่งชิงคลื่นความถี่ที่น่าศึกษา เพราะเป็นทั้งการต่อสู้เชิงธุรกิจของกลุ่มทุน

การต่อสู้เชิงอำนาจ เป็นสงครามจิตวิทยามวลชน ซึ่งฝ่ายไอเอ็นเอ็นนั้นมีความได้เปรียบเพราะมีฐานประชาชนซึ่งเป็นผู้ฟังและสมาชิกของรายการวิทยุเป็นผู้สนับสนุน กระทั่งในที่สุดได้มีการเจรจาต่อรองกัน และหน่วยบัญชาการสำรองยินยอมให้ไอเอ็นเอ็นยื่นต่อสัญญา เพื่อดำเนินการรายการวิทยุร่วมด้วยช่วยกันต่อไป

กรณีตัวอย่างที่ 4 บทสรุปเรื่องเงินใต้โต๊ะ

นายสมเกียรติ อ่อนวิมล สมาชิกวุฒิสภา จังหวัดสุพรรณบุรี ในฐานะผู้ประกอบการธุรกิจวิทยุ ซึ่งเป็น (หรือเคยเป็น) คู่สัญญากับคลื่นวิทยุในสังกัดกระทรวงกลาโหม ได้กล่าวถึงกรณีเงินใต้โต๊ะสำหรับการทำสัญญาเช่าคลื่นสถานีวิทยุว่าการจ่ายเงินทำสัญญาเช่าคลื่นจะมีอยู่ด้วยกัน 3 แบบ คือ หนึ่ง เงินที่จ่ายเป็นค่าเช่าถูกต้องตามสัญญา สอง ค่าบำรุงหน่วยทหาร และสาม เงินลึกลับซับซ้อนที่เป็นส่วนตัว

“ในการทำสัญญาแต่ละครั้งจะมีอยู่ 2 แบบ คือแบบที่หนึ่งและแบบที่สอง ส่วนแบบที่สาม อาจจะมีหรือไม่มีก็ได้ โดยเงินที่จ่ายถูกต้องตามสัญญานั้นเรียกกันว่าบนโต๊ะ จะเสียภาษีถูกต้อง มีใบเสร็จยื่นขึ้นก่อนจะประกาศออกมาให้สาธารณชนได้รับทราบ ส่วนเงินใต้โต๊ะหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าค่าบำรุงหน่วยทหาร คือหิ้วใส่กระเป๋าไปให้ อาจจะไม่ออกใบเสร็จแบบที่ไม่มี ความหมายอะไรให้ แล้วแต่จะระบุว่าเป็นค่าอะไร เขียนเพียงเพื่อให้รับรู้ว่ามีเงินแล้วเท่านั้น เงินส่วนนี้หัวหน้าสถานีหรือนายทหารที่คุมหัวหน้าสถานีส่วนใหญ่ยศพันเอก พลตรี หรือพลตรี ต่าง ๆ จะเป็นคนจัดการแทนนาย หน่วยทหารหน่วยหนึ่งจะมีผู้บัญชาการกองพลแต่เขาจะไม่เข้ามายุ่ง หัวหน้าสถานีมักจะเป็นนายทหารยศพันเอก ก็จะคุยกันธรรมดา ขอเงินเป็นค่าบำรุงหน่วยทหาร แต่ไม่ได้เอาเข้ากระเป๋าส่วนตัวหรืออาจจะเข้าบ้าง มันเป็นเงินคล่องตัวสำหรับนายทหารของหน่วยนั้น ๆ โดยหัวหน้าสถานีเป็นคนจัดการส่งต่อให้ ผู้บัญชาการในระดับรองลงมา เนื่องจากระดับบนจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรง เป็นเงินกองกลางสำหรับเมื่อนายไปเยี่ยมหน่วยใดก็จะมีเงิน ไปแจกได้ ไม่ใช่งบประมาณของทางราชการ ทำให้ผู้บัญชาการกองพลหรือหัวหน้าใหญ่สุดใช้เงินตามสบาย เช่น ใช้แจกลูกน้องในวันสำคัญหรือหักไว้ใช้ส่วนตัวเป็นค่าเล่าเรียนลูกแล้วแต่เขา เรียกว่าเป็นเงินนอกระบบที่จ่ายอยู่ในระบบบ้าง นอกระบบบ้าง ไม่มีใบเสร็จอย่างแท้จริง ที่กล่าวว่าใต้โต๊ะในที่นี้จะแตกต่างจากเงินใต้โต๊ะที่ใช้กันในแวดวงธุรกิจ นอกเสียจากว่านายทุนคนนั้น ๆ จะจ่ายเป็นส่วนตัวแบบเงิบ ๆ อีกทอดหนึ่ง” (ผู้จัดการรายวัน, 5 มีนาคม 2546 : หน้า 1, 2, 3)

ส่วนกรณีจะให้ทางกองทัพจัดระเบียบเงินได้ไต่ะนั้น นายสมเกียรติเห็นว่าเป็นไปไม่ได้ เพราะจากที่เคยคุยกับผู้บริหารระดับสูง เช่น ผู้บัญชาการทหารบก หรือ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดจะไม่จัด เพราะแตะไม่ถึง เป็นเรื่องของหน่วยทหารย่อยส่วนหนึ่งมาจากหลักการที่ว่า ให้แต่ละหน่วยทหารหารายได้สำหรับเลี้ยงตัวเอง เพราะฉะนั้น ต่างคนต่างหน่วย ผู้นำแต่ละเหล่าทัพจะไม่เข้าไปยุ่งเรื่องของแต่ละหน่วยหากินกันเอง ขณะที่พวกเอกชนก็ต้องฆ่ากันเองแย่งกันจ่ายได้ไต่ะ

อย่างไรก็ตาม นายสมเกียรติคิดว่าวิธีการแสวงหาผลประโยชน์ดังกล่าวนี้ คงจะมีได้ปีช่วงปีสุดท้าย เพราะต่อไปจะต้องมี กสช. มาควบคุม ซึ่ง กสช. ถูกคาดหวังว่าจะต้องโปร่งใสอย่างแน่นอน ถึงแม้จะมีคนที่แทรกเข้ามาจากกลุ่มผลประโยชน์บ้างก็ตาม แต่ทุกอย่างต้องตรวจสอบได้

“แต่ในเมื่อยังไม่มี กสช. พวกบริษัทต่าง ๆ ก็จะก้ำหน้าก้ำดาสาปามกันต่อไป ต้องหากินกันทั้ง 2 ฝ่าย แต่เมื่อมี กสช. แล้วน่าจะเป็นอิสระ พวกเราก็ดั้งบริษัทขึ้น ทำมาหากินบนไต่ะธรรมดากับ กสช. ก็เป็นธรรมดา คลื่นของกรมการรักษาดินแดนหรือหน่วยทหารอื่นคลื่นเหล่านี้ก็ต้องหลุดแน่นอน เพราะเมื่อมี กสช. แล้ว การจะเข้าคลื่นจะต้องไปขึ้นใบสมัครขอเอาไปทำต้องขึ้นแข่งกับบริษัทเอกชนซึ่งสู้ไม่ได้แน่นอน และถ้าเอาไปทำก็ต้องไม่ใช่ธุรกิจเขาก็ไม่ทำอยู่ดี” (ผู้จัดการรายวัน, 5 มีนาคม 2546 : อ้างแล้ว)

กรณีตัวอย่างที่ 5 สงครามชิงคลื่น เอฟ.เอ็ม. 94.5

นอกเหนือจากกรณีของคลื่น เอฟ.เอ็ม. 96.0 วิทบูรร่วมด้วยช่วยกันแล้ว วิทยุคคลื่นความถี่ในสังกัดกระทรวงกลาโหมได้เกิดปรากฏการณ์ของการแย่งชิงอีกหลายกรณี อาทิ ในช่วงต้นปี 2547 คลื่น เอฟ.เอ็ม. 94.5 เมกะเฮิร์ตซ์ (คลื่นความถี่ในสังกัดกรมการทหารสื่อสาร กองทัพบก) ได้เกิดการแย่งชิงกันระหว่างบริษัท เอ-ไทม์มีเดีย จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทในเครือของจีเอ็มเอ็มแแกรมมี่ และบริษัท บรอดแคสต์ติ้ง เนคเวิร์ค ประเทศไทย หรือบริษัท บีเอ็นที โดยรูปการของการแย่งชิงคลื่นความถี่ปรากฏออกมาในลักษณะที่ใกล้เคียงกับกรณีของ ร่วมด้วยช่วยกัน นั่นคือ การทำสงครามข่าวสารผ่านทางสื่อสารมวลชน กล่าวคือ บริษัท บีเอ็นทีได้ทำข่าวประชาสัมพันธ์ออกต่อสื่ออย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2547 มีสาระสำคัญว่า บีเอ็นทีได้คลื่น เอฟ.เอ็ม. 94.5 ที่เพิ่งเสียให้กับค่ายเอ-ไทม์มีเดียไปกลับคืนมา นอกจากนี้บีเอ็นทียังได้ออกมาแถลงข่าวการกลับมาอีกครั้งของคลื่น เอฟ.เอ็ม. 94.5 เลิฟ เอฟ.เอ็ม. ในวันที่ 29 มีนาคม 2547 โดยนายอิทธิวัฒน์ เพียรเลิศ ประธานบริษัท พร้อมด้วย

รูปแบบใหม่ที่มีสีสันยิ่งขึ้นของเลิฟ เอฟ.เอ็ม.ที่ประกาศว่าจะออกอากาศอย่างเป็นทางการในวันที่ 1 เมษายน 2547 (ประชาชาติธุรกิจ, 29 มีนาคม 2547 : หน้า 21, 22)

ขณะเดียวกัน นางสาวทิพย์ มนตรีกุล ณ อยุธยา กรรมการผู้จัดการบริษัท เอ-โทมี่มีเดีย จำกัด ก็ออกมาตอบโต้คู่ต่อสู้อย่างทันทีทันใดว่า คลื่น เอฟ.เอ็ม 94.5 มีวสิคบุ๊กซ์ ที่บริษัทได้เข้าไปบริหารตั้งแต่ต้นปี 2547 ที่ผ่านมาจะไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแน่นอน เนื่องจากบริษัทได้ทำสัญญาอย่างเป็นทางการกับทางกองทัพบกไว้ถึงสิ้นปี 2547 ส่วนค่ายไหนจะออกมาสร้างกระแสนั้นตนไม่สนใจ ขอทำหน้าที่เพียงแค่บริหารงานของตัวเองให้ดีที่สุดเท่านั้น เช่นเดียวกับนายไพฑูลย์ ดำรงชัยธรรม ประธานกรรมการบริษัท จีเอ็มเอ็มแกรมมี จำกัด (มหาชน) ซึ่งยืนยันว่าคลื่นทั้งหมดของเครือแกรมมีจะยังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างแน่นอน แกรมยังมีแนวโน้มว่าปี 2547 จะได้คลื่นเพิ่มอีก 1 คลื่นด้วยซ้ำ (ประชาชาติธุรกิจ, 29 มีนาคม 2547 : อ้างแล้ว)

อย่างไรก็ตาม ช่วงนั้นมีรายงานจากแหล่งข่าวในวงการธุรกิจหลายรายได้กล่าวทำนองเดียวกันว่า กองทัพบกเตรียมการที่จะยกเลิกสัมปทานวิทยุในเครือทั่วประเทศประมาณ 6-7 สถานี ในจำนวนนั้นมีคลื่น เอฟ.เอ็ม. 94.5 ของเอ-โทมี่มีเดียรวมอยู่ด้วย และกองทัพบกได้มอบคลื่นดังกล่าวให้กับบีเอ็นทีไป ทั้งนี้จะด้วยเหตุผลใดนั้นยังไม่มีการเปิดเผยแต่อย่างใด

สำหรับคลื่น 94.5 นี้ในช่วงปี 2546 เป็นคลื่นความถี่ที่บริษัท บีเอ็นที ได้บริหารมาตั้งแต่เดิม และต่อมาเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2546 บริษัทได้รับแจ้งว่าคลื่น 94.5 จะไปอยู่ในความดูแลของจีเอ็มเอ็มมีเดีย ทั้ง ๆ ที่บริษัท จีเอ็มเอ็มมีเดีย ไม่มีชื่อในการเข้าร่วมประกวดราคามาตั้งแต่ต้นด้วยเหตุนี้ บริษัท บีเอ็นที จึงได้สอบถามไปยังต้นสังกัดและได้รับคำตอบว่า เบื้องบนขอมาบริษัท จึงได้ทำหนังสือขอความเป็นธรรมไปยัง พลเอก ชัยสิทธิ์ ชินวัตร ผู้บัญชาการทหารบก ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2546 หลังจากนั้นกองทัพบกได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง จนกระทั่งวันที่ 9 มีนาคม 2547 บริษัทก็ได้รับหนังสือจากกองทัพบกที่ลงนามโดยพลเอก ชัยสิทธิ์ ชินวัตร ระบุว่ากองทัพได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงแล้ว พิจารณาเห็นว่าสัญญาที่กรมการทหารสื่อสารทำกับบริษัท จีเอ็มเอ็มมีเดีย เป็นสัญญาที่มีข้อขัดแย้งกฎหมาย กองทัพบกจึงมีคำสั่งยกเลิกสัญญาที่ทำกับ จีเอ็มเอ็มมีเดีย จากนั้น วันที่ 16 มีนาคม 2547 กรมการทหารสื่อสารก็มีหนังสือแจ้งถึงบริษัท บีเอ็นที ให้เข้ามาดำเนินการส่งโฆษณาสถานีวิทยุ จส. 1 เอฟ.เอ็ม. 94.5 พร้อมระบุรายละเอียดมีสาระสำคัญว่า สัญญาระหว่างจีเอ็มเอ็มมีเดียกับกรมการทหารสื่อสารมีข้อขัดแย้งกฎหมาย และขอให้ บีเอ็นทีมาดำเนินการในวันที่ 17 มีนาคม 2547 ต่อไป พร้อมลงนาม พลตรี ชรินทร์ มังกรดิน

เจ้ากรมการทหารสื่อสาร เมื่อทุกอย่างสรุปออกมาแล้ว นายอิทธิวัฒน์ เพียรเลิศ ประธานบริษัท จึงได้เข้าไปทำสัญญาอีกครั้งในวันที่ 17 มีนาคม 2547 โดยในสัญญาระบุชัดเจนว่าให้บีเอ็นทีเริ่มเข้าไปบริหารตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2547 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2548

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าผู้บริหารระดับสูงของบริษัท จีเอ็มเอ็มมิเดีย จำกัด (มหาชน) ที่ยังบริหารคลื่น 94.5 จะไม่ได้ออกมาชี้แจงในเรื่องดังกล่าว แต่ผู้แทนของผู้บริหารยังคงยืนยันว่า จีเอ็มเอ็มมิเดียมีสัญญาที่ต้องอยู่ในมือแน่นอนจนถึงสามารถทำรายการต่อไปได้ ขณะที่มีการตั้งข้อสังเกตต่อเรื่องที่เกิดขึ้นว่า สัญญาที่ทั้งสองฝ่ายถืออยู่นั้นอาจจะเป็นสัญญากับกรมการทหารสื่อสารที่ทำถูกต้องทั้งคู่ก็ได้ ส่วนสัญญาฉบับไหนจะเป็นสัญญาที่ต้องตามนโยบายล่าสุดของกองทัพบกนั้นยังไม่มีใครกล้ายืนยัน เพราะที่ผ่านมากองทัพบกมีนโยบายนำคลื่นวิทยุในเครือข่ายบางส่วนมาไว้ที่บริษัท ททบ. 5 เรดิโอ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทในเครือ ส่วนผู้ผลิตรายการที่ได้รับสิทธิการเช่าคลื่นความถี่ ต้องแจ้งเปลี่ยนคู่สัญญาจากต้นสังกัดเดิมมาอยู่ที่ ททบ. 5 เรดิโอ และเป็นไปได้มากกว่า จีเอ็มเอ็มมิเดียอาจทำสัญญากับ ททบ.5 เรดิโอ ขณะที่บีเอ็นทีทำสัญญากับเจ้ากรมการทหารสื่อสาร ซึ่งเป็นกรมที่ไม่มีสิทธิทำสัญญาแล้วก็เป็นได้

กรณีตัวอย่างที่ 6 กองทัพบกประกาศเรียกคลื่นความถี่คืนทั้งหมด

ความวุ่นวายโกลาหลที่เกิดขึ้นกับคลื่นความถี่วิทยุ เอฟ.เอ็ม. ในสังกัดกระทรวงกลาโหมนั้นได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ในช่วงปลายปี 2547 กองทัพบกได้แจ้งไปยังผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้สัญญาหลายราย ว่าทางกองทัพบกมีคำสั่งให้นำคลื่นวิทยุในสังกัดกองทัพบกทั้งหมดจำนวน 126 สถานีทั่วประเทศมาจัดสรรคลื่นใหม่ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2548 เป็นต้นไป การจัดสรรคลื่นในครั้งนี้เป็นไปตามนโยบายของ พลเอก ประวิทย์ วงศ์สุวรรณ ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้น โดยทางกองทัพบกมีนโยบายที่จะนำคลื่นทั้งหมดมารวมศูนย์ไว้ที่กองทัพบกทั้งหมด จากเดิมที่กระจายให้หน่วยต่าง ๆ ของกองทัพบกเป็นผู้ดูแลและบริหารจัดการกันเอง โดยอ้างถึงหลักการของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์แห่งชาติ หรือ กสช. ที่เกิดขึ้น

แนวความคิดที่จะยึดคืนของสถานีวิทยุกองทัพบกทั้ง 126 สถานีมาดำเนินการเองนี้ได้รับการผลักดันอย่างต่อเนื่อง โดยเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2546 พลโท จงศักดิ์ พานิชกุล ผู้ช่วยเสนาธิการทหารบก ฝ่ายกิจการพลเรือนขณะนั้นระบุว่ากองทัพบกจะยกเลิกการดำเนินการให้เอกชนเข้ามาเช่าคลื่นวิทยุ จำนวน 126 คลื่น ของกองทัพบกในวันที่ 31 ธันวาคม 2547 เพื่อให้คลื่นวิทยุทหารเป็นคลื่นวิทยุเพื่อความมั่นคงของชาติอย่างแท้จริง โดยอ้างว่าเป็นไปตามนโยบาย

ของ พลเอก ประวิทย์ วงศ์สุวรรณ ผู้บัญชาการทหารบก ซึ่งได้ให้ก็คือไม่ใช่การทำธุรกิจ นอกจากนั้นยังจะสนองนโยบายของรัฐบาลโดย พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ที่ต้องการให้สื่อของกองทัพทำหน้าที่ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แนวคิดเรื่องชาตินิยม มุ่งเน้นให้คนไทยเกิดความสามัคคีและรักชาติ ในสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน อีกทั้งไม่ต้องการประมุขทำสัญญาให้เอกชนมาเช่าเพื่อดำเนินรายการเหมือนในอดีต (มติชนรายวัน, 24 ธันวาคม 2547 : หน้า 1, 15)

แนวความคิดนี้ต้องการให้กองทัพเป็นผู้ดำเนินงานบริหารเวลาคลื่นวิทยุทั้งหมดเอง ส่วนเอกชนจะเข้ามาดำเนินรายการจะมีสถานะเป็นแค่ผู้จัดรายการร่วมเท่านั้น โดยจะมีการทำเป็นบันทึกข้อตกลงในการอนุญาตเข้ามาเป็นผู้จัดร่วม ซึ่งสถานีจะแบ่งเวลาให้เอกชนรายละไม่เกิน 5 ชั่วโมงต่อวัน พร้อมกับตั้งความหวังว่าจะมีผู้เข้าร่วมดำเนินการไม่เกิน 3 รายใน 1 วัน เพื่อไม่ให้ผู้จัดรายใดรายหนึ่งผูกขาด ในขณะที่กองทัพก็จะเป็นผู้ดำเนินงานและจัดรายการหลัก 51 เปอร์เซนต์ของเวลาทั้งหมด ทั้งนี้ กองทัพบกได้เรียกประชุมผู้จัด 300 รายไปแล้วเพื่อแจ้งการยกเลิกสัญญาที่มีการทำมาก่อน จากนั้นจะมีการเริ่มนโยบายใหม่ในวันที่ 1 มกราคม 2548 โดยช่วงเวลาที่กองทัพบกจะบริหารเองมุ่งเน้นเฉพาะรายการสังคมวิทยา การกีฬาเยาวชน เด็ก สุขภาพอนามัย ส่วนเวลาที่เหลือจึงจะให้เอกชนเข้ามาร่วมจัดโดยอนุญาตให้คนจัดรายการร่วมหาผู้อุปถัมภ์รายการได้ เพื่อนำมาจ่ายเป็นค่าบำรุงและพัฒนาสถานีให้กองทัพบกในอัตราที่ชัดเจน ทั้งนี้ เป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องของค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าพนักงาน อันเป็นค่าใช้จ่ายจำนวนไม่มากซึ่งไม่ใช่มาประมูลเป็นเพียงข้อตกลงว่าจะมาทำร่วมกัน และได้คัดเลือกและทำบันทึกข้อตกลงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว สิ่งที่จะพิจารณาคัดเลือกผู้จัดรายการร่วมจะต้องดูว่ารายการที่ผู้จัดร่วมเป็นรายการประเภทไหน ตรงกับความต้องการหรือไม่ โดยส่วนใหญ่จะเป็นประเภทของบันเทิง ข่าว สารคดี กีฬา สุขภาพพลานามัย เด็ก เยาวชน ครอบครัว และบริการสังคม เช่น ร่วมด้วยช่วยกัน และ สจ. 100 นอกจากนั้นจะดูเรื่องความน่าเชื่อถือของผู้จัดรายการร่วม

ในขณะที่ทางรัฐบาลนั้น นายวิญญู เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี ก็ได้เรียก พลเอก สัมพันธ์ บุญญานันท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม, พลโท เลิศฤทธิ์ เวชสุวรรณ ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 (ในขณะนั้น), นายมิ่งขวัญ แสงสุวรรณ กรรมการผู้อำนวยการใหญ่บริษัท อ.ส.ม.ท. จำกัด (มหาชน) และนายเชษฐา ขำโพธิ์ รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ มาเข้า

ร่วมประชุมปรึกษาหารือถึงการกำหนดผังรายการของสถานีโทรทัศน์แต่ละช่องให้สอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2546 โดยนายวิษณุ เครืองาม ได้ให้รายละเอียดว่าจากการสอบถามผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ทุกช่องพบที่มีการจัดผังรายการตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว (มติชนรายวัน, 24 ธันวาคม 2547 : อ้างแล้ว)

ความมุ่งมั่นและการผลักดันของรัฐบาล กระทรวงกลาโหมและกองทัพบกที่ต้องการยกเลิกสัญญาคลื่นวิทยุทั้ง 126 สถานี โดยตั้งเป้าจะให้มียผลในวันที่ 1 มกราคม 2548 นี้ถูกยกระดับขึ้นเป็นปัญหาที่สำคัญของกระทรวงกลาโหม โดยเรื่องดังกล่าวได้ถูกนำเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมสภากลาโหม พร้อมกับได้เชื่อมโยงกับแนวคิดของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีที่ต้องการให้กระทรวงกลาโหมเป็นแกนหลักในการรวบรวมคลื่นวิทยุ ซึ่งอยู่ในความดูแลมาจัดตั้งเป็นสถานีวิทยุเพื่อความมั่นคง โดยเรื่องดังกล่าวถือเป็นนโยบายใหญ่ เนื่องจากในส่วนของคลื่นวิทยุกองทัพบกนั้นมีอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งกองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ จึงได้มีการนัดผู้บัญชาการเหล่าทัพและตัวแทนที่เกี่ยวข้องเพื่อหารือในเรื่องดังกล่าวว่าจะดำเนินการอย่างไร

อย่างไรก็ตาม การผลักดันนโยบายที่จะยึดคลื่นวิทยุ 126 สถานี ของกองทัพบกเข้ามาดำเนินการเองนั้น ได้ถูกองค์กรพัฒนาเอกชนออกมาตอบโต้ว่าการอ้างเหตุผลเพื่อความมั่นคงของชาตินั้นไม่น่าจะเป็นเหตุผลที่แท้จริง โดยในเรื่องดังกล่าว นายสุวิยะใส กตะศิลา เลขานุการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย ได้ออกมาระบุว่าการที่กองทัพบกจะเรียกคลื่นวิทยุที่มีอยู่ทั้งหมดคืนมาจัดระบบใหม่นั้น เบื้องต้นไม่เชื่อว่าเป็นการทำเพื่อการสร้างความมั่นคงของชาติอย่างแท้จริง เพราะไม่แน่ใจว่าจะเป็นเรื่องของกลุ่มผลประโยชน์ใหม่ที่จะนำคลื่นวิทยุเหล่านั้นมาจัดสรรให้ส่งตัวหรือไม่ ความจริงแล้วกองทัพไม่ควรมียอำนาจในการเรียกคลื่นวิทยุเหล่านี้คืน ควรรอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์แห่งชาติให้เสร็จสิ้นเรียบร้อยก่อน ซึ่งคาดว่าจะได้ กสช. ในเวลาอีกไม่นาน และ กสช. จะเป็นผู้เข้ามาทำหน้าที่ดูแลจัดสรรคลื่นให้เอกชนหรือหน่วยงานที่มีความสามารถในการบริหารคลื่นตามความเหมาะสม

ส่วนกรณีที่มีข้อถกเถียงกันว่าหากเจ้าของคลื่น อาทิ กองทัพบก กองทัพเรือสามารถบริหารคลื่นวิทยุให้เกิดสารประโยชน์และเกิดรายได้ เลี้ยงตัวเองได้ กสช. อาจจะไม่เรียกคืนคลื่นวิทยุ นั้น ฝ่ายองค์กรพัฒนาเอกชนเห็นว่าเรื่องดังกล่าวไม่มีความชัดเจน และหากปล่อยให้เจ้าของคลื่นแต่ละรายสามารถทำได้เช่นนั้นจริง ๆ จะเอามาตรฐานอะไรมาวัดว่าสารประโยชน์ที่

เกิดขึ้นนั้นจะตกกับประชาชนอย่างแท้จริงหรือไม่ และหาก กสช.จัดสรรคลื่นแปลกไปผู้บริหารวิทยุที่เป็นสาระจริง ๆ แต่ขาดทุน กสช.ก็น่าจะมีมาตรการอะไรเข้ามาให้ความช่วยเหลือกับผู้บริหารคลื่นวิทยุดังกล่าวได้

“เมื่อ กสช.ยังไม่เกิดขึ้นก็ควรมีมาตรการออกมาให้ชัดเจนว่า ไม่ควรให้มีการต่อสัญญาคลื่นวิทยุเพื่อรอให้ กสช. เข้ามาทำหน้าที่ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญมาตรา 40 และจากกรณีของกองทัพบกที่เรียกคลื่นวิทยุคืนแบบนี้ไม่แน่ใจว่าเป็นเรื่องของการโซว์ศักยภาพของกองทัพบกก่อนเกิด กสช. จริง ๆ หรือไม่ เพราะช่วงนี้ถือเป็นช่วงสุญญากาศก่อนเกิด กสช.จริงๆแล้วควรรอให้เป็นหน้าที่ของ กสช. เป็นผู้จัดสรรคลื่นทั้งหมด” (ฐานเศรษฐกิจ, 30 ธันวาคม 2547 : หน้า 26)

ขณะที่ฝ่ายผู้ประกอบการก็มีทั้งผู้ที่ได้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เพราะเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นย่อมทำให้มีทั้งผู้ที่ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์ เนื่องจากผู้ประกอบการวิทยุทั่วประเทศต่างมีสายสัมพันธ์ที่ติดกับหน่วยงานที่เป็นคู่สัญญาเดิม โดยกลุ่มผู้ประกอบการในต่างจังหวัดที่ส่วนใหญ่ยังมีลักษณะการทำธุรกิจแบบโบรกเกอร์ ซึ่งนำเวลาไปขายต่อให้กับผู้ผลิตรายย่อยอีกทอดหนึ่ง ขณะที่ผู้ผลิตรายการจำนวนหนึ่งที่มีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบจากการปรับเปลี่ยนนโยบายก็เห็นว่าแม้ว่านโยบายดังกล่าวอาจเป็นแนวทางที่ดี แต่ในทางปฏิบัติแล้วมีหลายประเด็นที่ผู้ประกอบการยังคงสงสัยในรายละเอียดและมองว่าเป็นความไม่ชอบธรรมในทางธุรกิจ เพราะมีบทเรียนว่าเมื่อคลื่นกลับคืนมาเปิดประมูลใหม่ รายที่ได้รับการคัดเลือกกลับเป็นผู้ประกอบการรายเดิมที่ได้คลื่น ไปก่อนหน้าที่จะมีการประมูลคลื่นใหม่ การประมูลใหม่ที่เกิดขึ้นเป็นเพียงเงื่อนไขที่จะเรียกผู้ผลิตรายเดิมเข้าไปต่อรองเรื่องราคาและมีเงื่อนไขว่าจะให้เอกชนเช่าเวลาได้เพียงแค่ 10 ชั่วโมงต่อวันเท่านั้น นั่นหมายความว่า หากผู้ผลิตรายเดิมจะเอาเวลาทั้งวันก็ต้องจ่ายเพิ่มอีกกว่าเท่าตัว โดยต้นสังกัดจะมีราคากลางออกมา เท่ากับให้ราคาเช่าใหม่ถึงตัวขึ้นสูงมาก รายไหนที่ไม่ยอมจ่ายก็จะถูกเอาคลื่นคืนไปให้กับผู้ประกอบการรายอื่นแทน

ทางด้านผู้ผลิตรายการจากส่วนกลางได้ออกมาระบุว่าส่วนใหญ่แล้วมองว่าการจัดระเบียบใหม่ของกองทัพบกจะทำให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวที่ชัดเจนที่สำคัญทำให้ผู้ประกอบการทุกคนสามารถแข่งขันอยู่บนพื้นฐานเดียวกันทั่วประเทศ โดยเฉพาะในเรื่องของราคาเช่าสถานี เนื่องจากที่ผ่านมามีบางหน่วยงานของกองทัพบกที่มีอัตราค่าเช่าสูงมาก ซึ่งหากสถานีไหนถูกมากก็มีความจำเป็นต้องปรับขึ้นเพื่อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม ดังนั้น การปรับให้มีราคากลางของแต่

ละคลื่น แต่ละภูมิภาคจึงนับเป็นเรื่องปกติของการทำธุรกิจในยุคนี้ สำหรับกรณีที่น่าจะมีผู้ประกอบการบางรายเสียผลประโยชน์บ้างนั้นก็น่าจะเป็นเรื่องปกติของการทำธุรกิจ เนื่องจากคลื่นวิทยุยังอยู่ในจำนวนที่จำกัด โดยในประเด็นดังกล่าวนี้น่าจะเกิดขึ้นกับกลุ่มผู้ประกอบการที่ทำตัวเป็นโบรกเกอร์ และนำเวลาที่ประมูลได้ไปขายต่อให้กับผู้ประกอบการรายเล็กอีกทอดหนึ่งมากกว่า (ประชาชาติธุรกิจ, 28 ตุลาคม 2547)

อย่างไรก็ตาม สำหรับนโยบายที่กองทัพจะยึดคลื่นมาดำเนินการเอง โดยได้ประกาศว่าจะดำเนินการในวันที่ 1 มกราคม 2548 นั้น แต่เมื่อถึงเวลาจริงๆ กลับพบว่าไม่มีการดำเนินการแต่อย่างใด ซึ่งเรื่องนี้ก็มีข้อสังเกตที่น่าสนใจหลายประการ กล่าวคือเป็นการจัดระเบียบผู้ประกอบการที่ให้อำนาจประโยชน์ให้กับทางกองทัพมากขึ้น หรือเป็นความพยายามที่จะนำผู้ประกอบการรายใหม่แต่มีกำลังทุนทรัพย์มากกว่าให้เข้ามาเป็นผู้รับสัมปทานแทน หรือเป็นการแทรกแซงและควบคุมสำหรับผู้รับสัมปทานเดิม ซึ่งนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่สร้างความไม่พอใจให้กับรัฐบาลรัฐบาล เป็นการข่มขู่ว่าหากยังนำเสนอข่าวสารที่กระทบกับรัฐบาลอยู่ก็อาจถูกถอดรายการได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า ภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2540 ได้ส่งผลกระทบต่อการทำงานของหน่วยงานที่เป็นเจ้าของคลื่นความถี่ในสังกัดกระทรวงกลาโหมไปในทิศทางที่มุ่งรักษาอำนาจและผลประโยชน์ ควบคู่ไปกับการแสวงหาผลประโยชน์ที่มากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับอดีต

3.5.2 การจัดสรรคลื่นของ อ.ส.ม.ท.

องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย หรือ อ.ส.ม.ท. เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) พ.ศ.2520 มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบกิจการสื่อสารมวลชนทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร และดำเนินธุรกิจอันเกี่ยวกับกิจการสื่อสารมวลชน และธุรกิจอื่นที่ต่อเนื่องหรือใกล้เคียงกัน หรือซึ่งเป็นประโยชน์แก่กิจการสื่อสารมวลชน ถือเป็นวัตถุประสงค์ในการเป็นสื่อของรัฐที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือเน้นเป้าหมายด้านรายได้จากธุรกิจสื่อสารมวลชน มากกว่าการเผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมืองและความมั่นคงของรัฐเหมือนเช่นในอดีต

ในรัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ที่ประชุม คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบการแปลงสภาพองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยทั้งองค์กร เป็นบริษัทมหาชนจำกัด โดยอ้างแนวทางตามบทบัญญัติของ พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2547 ด้วยเหตุผลว่า ต้องการให้ อ.ส.ม.ท.เป็นศูนย์กลางด้านการข่าวของ ภูมิภาค เป็นสื่อของรัฐในการประชาสัมพันธ์ สร้างภาพลักษณ์ของประเทศสู่ประชาชนและ ประชาคมโลก และสามารถแข่งขันกับสื่อต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศได้อย่างเท่าเทียม ตลอดจน เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงจากมาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบัน (จุลสาร อ.ส.ม.ท., มกราคม 2547 , เผยแพร่ใน www.umcot.org)

กล่าวสำหรับการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับคลื่นวิทยุกระจายเสียง ปัจจุบัน อ.ส.ม.ท. มีคลื่นวิทยุอยู่ในสังกัดเป็นจำนวน 62 สถานี ก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2540 การบริหารจัดการคลื่นวิทยุของ อ.ส.ม.ท.ก็ไม่ต่างจากคลื่นวิทยุอื่นๆ ที่รัฐเป็นเจ้าของที่นำคลื่นวิทยุไปให้ เอกชนเช่าไปดำเนินการในรูปแบบสัมปทาน ต่อมาเมื่อรัฐบาลประกาศนโยบายแปรรูป อ.ส.ม.ท. เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ จึงได้นำคลื่นความถี่ซึ่งเดิมให้เอกชนรับสัมปทานไป ดำเนินการกลับเข้ามาบริหารเอง โดยในช่วงแรกประมาณปี 2546 อ.ส.ม.ท.เริ่มดึงคลื่นวิทยุใน ต่างจังหวัดจำนวน 53 สถานีกลับมาดำเนินการเองทั้งหมด และต่อมาปี 2547 ซึ่งเป็นปีที่ อ.ส.ม.ท. แปรรูปเป็นบริษัทมหาชนจำกัดโดยสมบูรณ์ อ.ส.ม.ท.ก็ตัดสินใจนำคลื่นวิทยุในกรุงเทพฯที่มีอยู่ ทั้งหมด 9 สถานีมาดำเนินการเอง ประกอบด้วยคลื่น เอฟ.เอ็ม. 7 สถานีและ เอ.เอ็ม. 2 สถานี โดยระยะแรกได้นำคลื่นบางส่วนมาบริหารจัดการเองก่อนเป็นการเริ่มต้น ประกอบด้วยคลื่น เอฟ.เอ็ม. 105.5 เมกะเฮิร์ตซ์ , คลื่น 97.5 เมกะเฮิร์ตซ์, คลื่น 100.5 เมกะเฮิร์ตซ์, คลื่น 107.0 เมกะเฮิร์ตซ์ และคลื่น เอ.เอ็ม. 1143 และ เอ.เอ็ม. 1194 ซึ่ง 6 คลื่นดังกล่าวนี้ อ.ส.ม.ท. เป็นผู้ผลิต หลักและว่าจ้างให้เอกชนรายย่อยเข้ามาผลิตรายการสมทบบ้าง ส่วนคลื่น 100.5 เมกะเฮิร์ตซ์ และ 107.0 เมกะเฮิร์ตซ์ นั้น อ.ส.ม.ท. ได้เข้าไปบริหารจัดการเองทั้ง 100 เปอร์เซนต์ในทันที ส่วนอีก 3 คลื่นที่เหลือซึ่งเป็นสัญญาสัมปทานช่วงสุดท้าย ซึ่งยังหลงเหลืออยู่ ประกอบด้วย เอฟ.เอ็ม. 95.0 เมกะเฮิร์ตซ์ ลูกทุ่งเอฟ.เอ็ม.ที่บริหารงานโดยกลุ่มทราฟฟิค คอนเนอรั, คลื่น 96.5 เมกะเฮิร์ตซ์ บีชชีเนส เรดิโอ บริหารงานโดยฟาติมา บอสแคสติ้ง และ เอฟ.เอ็ม. 99.0 เมกะเฮิร์ตซ์ สถานีกีฬา ของสยามอินเตอร์มัลติมีเดีย นั้นได้รับสัมปทานมาตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2546 และ อ.ส.ม.ท.

วางแผนที่จะนำมาบริหารจัดการเองทั้งหมดพร้อมกับได้แจ้งให้ผู้รับสัมปทานรับทราบ โดยอนุโลมให้ต่อสัญญาออกไปเล็กน้อยเมื่อครบกำหนดสัญญา ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้รับสัมปทานสามารถไปหากลื่นใหม่หรือมีเวลาสำหรับการปรับตัวทางธุรกิจ

ภายใต้กระบวนการการแปรสภาพ อ.ส.ม.ท.ในฐานะหน่วยงานรัฐวิสาหกิจเป็นบริษัทมหาชนจำกัด ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบบริหารจัดการคลื่นวิทยุของ อ.ส.ม.ท.จากระบบการให้สัมปทาน มาสู่การดำเนินการเองทั้งหมด ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมๆกับการปรับเปลี่ยนให้สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท.เป็นโมเดิร์นไนน์ทีวี ที่มุ่งตอบสนองต่อภาคธุรกิจอย่างเต็มที่ทั้งหมดถูกดำเนินไปเพื่อรองรับการที่จะนำ อ.ส.ม.ท.เข้าไปจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯและมุ่งหมายต่อรายได้ที่จะเพิ่มขึ้นเป็นหลัก โดยผู้บริหารของ อ.ส.ม.ท.ได้อ้างอิงตัวเลขรายได้ในปี 2546 ซึ่งพบว่ามียาได้จากธุรกิจวิทยุจำนวน 250 ล้านบาทต่อปี แต่ปรากฏว่าหลังจากที่ อ.ส.ม.ท.ได้เริ่มทยอยเข้ามาบริหารจัดการเองแล้วรายได้ของ อ.ส.ม.ท.ได้เพิ่มมากขึ้น และตั้งเป้าว่าจะมากขึ้นไปอีกเมื่อนำคลื่นวิทยุทั้งหมดมาบริหารเอง พร้อมกันนี้ ก็ให้เหตุผลเพิ่มเติมว่าเมื่อ อ.ส.ม.ท.มียาได้มากขึ้นแล้ว รัฐบาลจะได้เงินเข้ารัฐมากขึ้นด้วยเช่นกัน (แนวหน้า, 18 พฤษภาคม 2547 : หน้า 12)

ผู้บริหารของ อ.ส.ม.ท.ได้ให้เหตุผลในการนำคลื่นวิทยุที่มีอยู่ทั้งหมดมาดำเนินการเองว่า เป็นความจำเป็นสำหรับการเปลี่ยนแปลงซึ่งนอกเหนือจากการเตรียมความพร้อมเพื่อจะแปรสภาพเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯแล้ว ยังต้องดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของมาตรา 40 แห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย พร้อมกันนี้ยังได้อ้างถึงวัตถุประสงค์ของการก่อตั้ง อ.ส.ม.ท.คือต้องการเป็นสื่อกลางของความเข้าใจระหว่างประชาชนคนไทยและสังคมโลก โดยวิทยุ อ.ส.ม.ท.จะทำเหมือนโทรทัศน์ด้วยการวิ่งเข้าไปหาสถานีแห่งความ เป็นข่าว สารความรู้ แต่ก็คงมีความบันเทิงรวมอยู่ด้วย การเตรียมตัวเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ฯ การบริหารสินทรัพย์ทั้งหมดที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อทั้งรัฐ ประชาชน สังคม และองค์กร อ.ส.ม.ท.จึงจำเป็นต้องทำ (ประชาชาติธุรกิจ, 2 กุมภาพันธ์ 2547 : หน้า 4)

หากพิจารณาเหตุผลของการแปรรูป อ.ส.ม.ท.ที่ผ่านมานี้ ไม่ว่าจะเป็นเหตุผลตามมติคณะรัฐมนตรี หรือการให้เหตุผลของฝ่ายบริหาร ผู้ศึกษาพบความชัดเจนในการดำเนินการ เฉพาะในส่วนที่ต้องการให้ อ.ส.ม.ท.เป็นศูนย์กลางด้านการข่าวของภูมิภาค เป็นสื่อของรัฐในการประชาสัมพันธ์ สร้างภาพลักษณ์ของประเทศสู่ประชาชนและประชาคมโลก และสามารถ

แข่งขันกับสื่อต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศได้อย่างเท่าเทียมเท่านั้น ซึ่งนั่นหมายความว่า อ.ส.ม.ท. เตรียมพร้อมสำหรับการปรับเปลี่ยนเป็นองค์กรธุรกิจสื่อสารมวลชนเต็มรูปแบบ ซึ่งในทาง เศรษฐศาสตร์การเมือง ผู้ศึกษามองว่าเป็นการผัดผ่อนกำลังกันระหว่างรัฐและทุน

ส่วนเหตุผลที่ว่าเพื่อเป็นการรองรับความเปลี่ยนแปลงจากมาตรา 40 ของ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันและการเกิดขึ้นของ รสช. นั้น ไม่ได้รับการขยายความว่าหมายถึงอะไร ทั้งนี้ เพราะการรองรับความเปลี่ยนแปลงจากมาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญนั้น อาจเป็นได้ทั้งกรณีที่จะต้องจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ หรือมิฉะนั้น ก็อาจเป็น กรณีที่ไม่ต้องการให้คลื่นความถี่วิทยุในสังกัดของ อ.ส.ม.ท. อยู่ภายใต้การดำเนินการของ กสช. ที่จะมีขึ้น ซึ่งเมื่อพิจารณาจากสภาพแวดล้อมทางการเมืองและเศรษฐกิจในช่วงเวลาดังกล่าวพบว่า รัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี มีนโยบายชัดเจนในเรื่องของการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ แปลงสภาพเป็นบริษัทมหาชนที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ โดยให้ เหตุผลว่าเพื่อให้รัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งมีประสิทธิภาพมากขึ้นและสามารถแข่งขันได้กับ บริษัทเอกชนทั่วไป ภายใต้ นโยบายนี้ อ.ส.ม.ท. จึงเป็นหนึ่งในรัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลให้ความสำคัญจะ นำมาแปรรูปเป็นอันดับต้นๆ และเมื่อประกอบกับเหตุผลของคณะรัฐมนตรี และเหตุผลของฝ่าย บริหารซึ่งสอดคล้องกันไปในทิศทางเดียวกัน จึงเห็นว่า รัฐมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างให้ อ.ส.ม.ท. กลายเป็นองค์กรทางธุรกิจสื่อสารมวลชนขนาดใหญ่ โดยมีข้อสังเกตคือ การที่คณะกรรมการ บริหาร อ.ส.ม.ท. ซึ่งเป็นตัวแทนภาครัฐ ได้เลือกนายมังกรชัย แสงสุวรรณ เข้ามาเป็นผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. ในช่วงเวลาดังกล่าวเพื่อรองรับภารกิจดังที่กล่าวแล้ว เนื่องจากนายมังกรชัยเป็นบุคลากร ซึ่งมาจากภาคธุรกิจเอกชน เด็บโตในแวดวงธุรกิจ จึงย่อมมีความเชี่ยวชาญที่จะนำคลื่นความถี่ไป บริหารจัดการในเชิงธุรกิจได้อย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่าคลื่นความถี่ของ อ.ส.ม.ท. ได้เข้าสู่ ระบบที่จะถูกทำให้กลายเป็นสินทรัพย์อย่างชัดเจนแล้ว ทั้งนี้ การนำคลื่นความถี่ที่มีอยู่ทั้งหมดเข้ามา เป็นสินทรัพย์ของบริษัท นอกจากจะส่งผลดีต่อมูลค่าของราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ฯ แล้ว ยัง ก่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการนำเวลาไปขายในรูปแบบของค่าโฆษณาที่จะทำให้อ.ส.ม.ท. เป็นบริษัทที่ดำเนินธุรกิจวิทยุขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศ และเมื่อได้ดำเนินการดังกล่าวแล้ว ก็ย่อม มีเหตุผลที่จะนำไปอ้างไม่ให้อ.ส.ม.ท. เข้ามาเกี่ยวข้องกับคลื่นความถี่ของ อ.ส.ม.ท. ในอนาคต

เป็นที่น่าสังเกตว่า กระบวนการแปรรูป อ.ส.ม.ท.เป็นบริษัทมหาชนจำกัดที่ผ่านมานั้น ได้รับการคัดค้านจากองค์กรต่างๆ น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจอื่น (เช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ปตท. (มหาชน) จำกัด ในส่วนขององค์กรภายในของ อ.ส.ม.ท. โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ อ.ส.ม.ท. ซึ่งออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องเฉพาะในประเด็น “การปกป้องสิทธิในด้านสวัสดิการต่างๆ ให้เกิดประโยชน์กับพนักงานมากที่สุด เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการในการดำเนินการ (แปรรูป) และคำนึงถึงประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนเป็นหลัก...” (จุลสาร อ.ส.ม.ท., มกราคม 2547, อ้างแล้ว) ซึ่งในที่สุดพบว่าเมื่อการเจรจาต่อรองในเรื่องสิทธิประโยชน์และสวัสดิการของพนักงานเป็นที่ตกลงกันได้ การดำเนินการแปลงสภาพ อ.ส.ม.ท.ก็ปราศจากเสียงคัดค้าน แม้ว่าในระยะเวลาต่อมามีกลุ่มองค์กรคุ้มครองผู้บริโภค และเครือข่ายองค์กรภาคประชาชน กำลังเตรียมการที่จะเข้าตรวจสอบการแปรรูปรัฐวิสาหกิจต่างๆ ที่เกิดขึ้นในรัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ด้วยการยื่นคำร้องให้ศาลปกครองวินิจฉัยว่าด้วยความชอบด้วยกฎหมายของการดำเนินการแปรรูปรัฐวิสาหกิจต่างๆ หลังจากที่ศาลปกครองได้วินิจฉัยให้เพิกถอนการแปรรูปการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เป็นกรณีแรก

ในฐานะองค์กรทางธุรกิจสื่อ บริษัท อ.ส.ม.ท.๑ มิได้ดำเนินการผิดแผกแตกต่างไปจากองค์กรทางธุรกิจอื่นแต่ประการใด กล่าวคือ การดำเนินธุรกิจของ อ.ส.ม.ท. ได้พุ่งเป้าหมายไปที่การแข่งขันผลประโยชน์จากเม็ดเงินโฆษณาปีละหลายหมื่นล้านบาท หากความได้เปรียบของ บริษัท อ.ส.ม.ท.๑ มิได้มีเพียงการเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ทั้งวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งมีเครือข่ายกว้างขวางครอบคลุมทั่วประเทศ (และต่างประเทศ) หากยังเป็นเจ้าของสัญญาสัมปทานคลื่นความถี่อื่น เช่น สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 สถานีโทรทัศน์ระบบบอกรับสมาชิก หรือที่รู้จักกันในนามยูบีซี บริษัท อ.ส.ม.ท.๑ ในยุคแห่งการแปรรูปเป็นบริษัทมหาชนจึงเป็นทั้งเจ้าของสัญญาสัมปทาน ซึ่งถือเป็นผู้คุมกฎ และเป็นผู้ประกอบการในฐานะผู้ผลิตรายหนึ่ง การดำเนินแปรในลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าอาจจะกลายเป็นปัญหาขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเด็นเรื่องขอบเขตอำนาจตามกฎหมายในช่วงที่ กสช.ยังไม่สามารถเกิดขึ้นได้

นอกจากนี้แล้ว บริษัท อ.ส.ม.ท.๑ ยังได้อ้างความเป็นหน่วยงานของรัฐเข้าไปรับเงินงบประมาณทางด้านการประชาสัมพันธ์จากส่วนราชการต่างๆ โดยวิธีการการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีพิเศษไม่มีการประมูลแข่งขัน เพราะอ้างว่าเป็นการซื้อขายกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ

ขณะที่การบริหารจัดการภายในของ อ.ส.ม.ท. เป็นระบบการบริหารเช่นบริษัทเอกชนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้จ่ายเงินของ อ.ส.ม.ท.ที่ไม่ต้องปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ ซึ่งในการสัมภาษณ์เชิงลึกมีการตั้งข้อสังเกตในประเด็นนี้ว่า การบริหารจัดการภายในของ อ.ส.ม.ท. โดยเฉพาะกรณีการทำสัญญาจัดซื้อจัดจ้างบโฆยณาประชาสัมพันธระหว่าง อ.ส.ม.ท.กับหน่วยงานของรัฐ และการใช้จ่ายเงินของ อ.ส.ม.ท.นั้น ได้มีการตรวจสอบมากนัก้อยแค่ไหน พร้อมกับตัวอย่าง หากเป็นกรณีบริษัทเอกชนหรือผู้ประกอบการสถานีวิทยุทั่วไป หากได้รับงบประมาณจำนวน 100 ล้านบาท หรือ 200 ล้านบาท จากทางราชการส่วนใหญ่แล้วจะต้องจ่ายคืนในรูปของค่าใช้จ่ายในการบริหาร หรืออาจเรียกว่าค่าประสานงานทางการตลาด หรือจะเรียกว่าค่าคอมมิชชั่น ซึ่งแท้จริงแล้วก็ยังเป็นเงินได้โต้ะนั่นเอง จึงเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่า หากรัฐบาลมีพฤติกรรมไปในทางการแสวงหาผลประโยชน์จากหน่วยงานต่างๆ ดังที่ปรากฏเป็นวิกฤตการณ์ทางสังคมอยู่ในขณะนี้ อ.ส.ม.ท.ก็อาจเป็นหน่วยงานหนึ่งที่เป็นแหล่งผลประโยชน์ดังกล่าวหานี้

ส่วนในประเด็นที่ว่าด้วยโครงสร้างการเป็นเจ้าของนั้น การแปลงสภาพ อ.ส.ม.ท. ซึ่งรัฐวิสาหกิจ เป็นบริษัทมหาชน ถือเป็นการเปิดพรมแดนให้กับกลุ่มทุนส่วนหนึ่งเข้าไปร่วมเป็นเจ้าของ อ.ส.ม.ท. เนื่องจากมีผู้ถือหุ้นที่เป็นรัฐและกลุ่มทุนซึ่งในทัศนะทางเศรษฐศาสตร์การเมือง เห็นว่าเป็นการผูกมัดกันระหว่างรัฐและทุน ผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องตามมาก็คือ บริษัท อ.ส.ม.ท. จำกัด (มหาชน) ถือเป็นกลุ่มทุนผู้ประกอบการเพียงรายเดียวที่ประกอบกิจการธุรกิจคลื่นวิทยุโดย (แทบจะ) ไม่มีต้นทุนค่าเวลา ปัจจัยดังกล่าวนี้ ทำให้บริษัท อ.ส.ม.ท.ฯ มีความได้เปรียบผู้ประกอบการรายอื่นๆ ทันที ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าตราบเท่าที่ผู้ประกอบการธุรกิจคลื่นวิทยุส่วนใหญ่ ยังต้องจ่ายต้นทุนค่าเช่าเวลาในอัตราที่สูงอยู่ ก็ย่อมจะนำไปสู่สภาพการผูกขาดในอนาคต และ อ.ส.ม.ท.จะมีอำนาจเหนือตลาดในที่สุด (เหมือนกับ ปตท.ที่กลายเป็นบริษัทผูกขาดทางด้านพลังงานในขณะนี้ -ผู้ศึกษา) เพราะในอนาคต บริษัท อ.ส.ม.ท. (มหาชน) จำกัด อาจจะอ้างความเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการคลื่นวิทยุและโทรทัศน์ขอรับการจัดสรรคลื่นความถี่เชิงธุรกิจจาก กสทช. และหากสภาพการณ์ดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจริง ก็ย่อมสวนทางกันโดยสิ้นเชิงกับบทบัญญัติตามมาตรา 40 แห่งรัฐธรรมนูญ ที่กำหนดให้การจัดสรรคลื่นความถี่ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม